

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXIV рік видання. № 240, червень, 2014

І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...

Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнишан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

До 200-річчя від дня народження
Тараса Шевченка:

- ❖ **Сторінки 120-річної румунської шевченкіани**
- ❖ **«Давидові псалми» у творчості Тараса Шевченка та молдавського митрополита Дософтея**
- ❖ **Презентація книги «Тарас Шевченко – апостол українського народу» в Сату Марє**
- ❖ **«Сміються, плачуть солов'ї...»
Михайло Драй-Хмара:
чільний неокласик художнього мислення
20-х років ХХ століття**
- ❖ **Забуття незабутніх**
- ❖ **Юрій Чига: «Славте Бога!»**
- ❖ **Коли шумить смерека**
- ❖ **Румунсько-український літературний вечір у Бухаресті**
- ❖ **Весілля
(уривок з оповідання із циклу «Промахи»)**
- ❖ **Дитячі сторінки**
- ❖ **Сторінки гумору**

2014 – РІК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Іван РЕБОШАПКА

СТОРІНКИ 120-РІЧНОЇ РУМУНСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

IV. Поетична «кардіограма» сприйняття суспільних настроїв
початку ХХ ст. – у душі Константина Доброджану-Гері

Одним з пристрасних поширювачів ідей соціалізму в Румунії, що зазнав вплив Константина Доброджану-Гері у цій справі та в осмисленні сутності Тараса Шевченка, з творчістю якого, здається, ознайомився і безпосередньо, був румунський поет, історик літератури і публіцист Барбу Лезеряну (Barbu Lăzăreanu; справжнє ім'я та прізвище – Baruch Lazarovici; 5.X.1881, Ботошани – 19.I.1957, Бухарест), син Гершеля (Herschel) Лазаровича з ботошанського передмістя Târgul Calicilor (Базар бідняків). З часу навчання у місцевому ліцеї ім. А.Т.Лауріана приєднався до зональних північномолдавських кіл соціалістичної орієнтації і діяв з таким переконанням, що в 1898 р. його виключено зі всіх шкіл держави як обвинуваченого, що «розгортав анархістську пропаганду». Запрошеним будучи 1905 р. Константином Мілле до редакції бухарестської газети «Adevărul» («Правда»), він продовжує агітаційну діяльність серед бухарестських робітників, і в 1907 р. його вигнано з країни. Опинившись у Парижі, Лезеряну засновує там угруповання румунських робітників-соціалістів, вступає у видавничий колектив газети «L'Humanité», читає конференції в одному з паризьких робітничих університетів.

Повернувшись 1912 р. на батьківщину, він засновує своєрідний робітничий університет, в якому роки підряд навчає робітників історії соціалістичного руху, викладаючи також і лекції з румунської і всесвітньої літератури. Після Другої світової війни, між 1945 і 1948 рр., Лезеряну виконує функцію ректора ним же заснованого Робітничого університету, в 1945 р. його прийнято до Товариства румунських письменників (Societatea Scriitorilor Români), а 1948 до Румунської Академії і обрано членом її президії та назначено генеральним директором Бібліотеки Академії, якою завідує до смерті (1957).

Цікавою є багата і різноманітна його поетична, літературознавча і публіцистична діяльність. З 1902 р він редагує в Ботошанах журнал «Victor

Hugo» («Віктор Гюго»), а після 1912 р. друкує вірші та римовані хроніки у публікаціях «România municipalitate» («Робітнича Румунія»), «Arhiva» («Архів»), «Curierul român» («Румунський кур'єр»), «Avântul» («Порив»), «Arta» («Мистецтво»), «Renașterea» («Відродження»), «Viitorul social» («Суспільне майбуття»), «Seara» («Вечір»). Редагує газети «Adevărul» («Правда») і «Dimineața» («Ранок»). З 1919 р. друкує суспільно-політичні статті, вірші, натхнені стражданнями обездолених, памфлети.

Для українки Румунії, безперечно, і України корисною є його наукова праця *Ion Creangă și basmul rusesc* (Іон Крянге і російська казка), в якій аналізує у порівняльному плані казки румунського класика насамперед з тематично подібними чи навіть тотожними українськими казками (*Soldat și moarte* і ін.), термін *російський*, зазвичай, вживаючи як синонім терміна *український*.

Найцікавіший з точки зору популяризації Тараса Шевченка та абсорбції його творчості є вірш Барбу Лезеряну *Deșteptătorul* (Пробуджувач), який, на відміну від органічного Шевченкового абсорбування та впливу у слов'янських літературах (болгарській, хорватській і ін.), у румунській літературі є одним з рідкісних випадків впливу Тараса Шевченка, поряд з російськими письменниками, на оригінальну творчість цього румунського письменника.

Вірш, написаний 1905 р. у Ботошанах, коли Лезеряну працював там бібліотекарем, був розмножений на шапірографі і розповсюджений у біля 80-ти примірниках¹. З ідейного змісту вірша видно, що Лезеряну був добре обізнаний з російською літературою, а витoki творчості Шевченка, мислимо зачислюваного до російської літератури, підсвідомо, здається, «зливаються» з витокami останньої, в зображенні головних персонажів помітне образне «накладання», з якого при цілеспрямованому «зважуванні» поетичних конструктів мимовільно все-таки «прозріває» шевченківський образ.

(Продовження на 4 стор.)

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

СТОРИНКИ 120-РІЧНОЇ РУМУНСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

(Продовження з 3 стор.)

Покажем у цьому смислі, на нашу думку, є самий же заголовок вірша *Deșteptătorul* – в оригіналі даний автором внаслідок вдалого натхнення у переносному значенні субстантивованого прикметника шляхом поширення прямого значення виразу *seas deșteptător* (будильник) на особу, яка збуджує кого-небудь до якої-небудь дії тощо, значення не засвідчене у румунських словниках. На українську мову заголовок вірша уміло еквівальовано словом з тотожним значенням (пробуджувач), теж не зареєстрованим в українських словниках, але зрозумілим читачеві, бо семантично воно споріднене з багатьма похідними дериватами від дієслова *пробуджувати* і створене за аналогією до інших лексем, утворених за допомогою суфікса –а (*передавач*, наприклад).

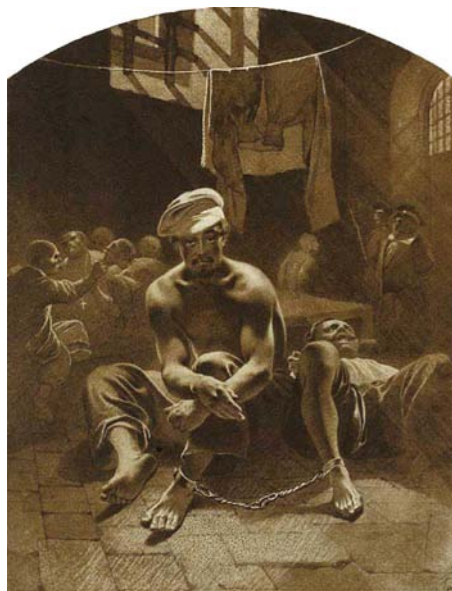
При розгляді вірша, може, не слід опускати з уваги суспільно-історичний контекст, в якому він постав. Третього січня 1905 р. вибухнула перша російська революція як наслідок загальнодержавної економічної кризи 1900-1903 рр., коли у Червону неділю (9 січня 1905 р.) в Петербурзі було вбито понад 200 чоловік і кілька сотень поранено, що викликало хвилю обурення у всій імперії, в Україні селянські виступи відбулися в 64 повітах (із 94), було розгромлено багато поміщицьких маєтків. Це той контекст, в якому того ж 1905 року Іван Франко своєю поемою *Мойсей* здійснив спробу *пробудження* національної свідомості українського народу, виступаючи, як і ліричний герой

Лезеряну – пробуджувачем.

Розпочаті 1905 р. революційні події тривали у Росії до 1907 р. В Україні вони тривали до середини 1907 р., коли третього червня голова уряду Росії Столипін відправив шифровану телеграму київському губернаторові з вимогою навести порядок, отож, вже 4 червня 1907 р. до київських в'язниць було відправлено майже 100 осіб, в Одесі заарештовано близько 60 учасників. Революція зазнала поразки, не досягла своїх цілей. Того ж 1907 р., 21 лютого у ботошанському селі Flămânzi (Голодні) вибухнуло селянське повстання, яке згодом поширилося у всій країні. Було придушене військом. За деякими джерелами, було вбито 11.000 селян, а понад 10.000 арештовано.

Цього ж року у щомісячній газеті «Viitorul social» («Суспільне майбуття», № 1 за місяць серпень) Барбу Лезеряну надрукував складений 1905 р. вірш під новим заголовком *Rapsodie* (*Репсодія*), епіграфом до якого взяв слова К.Доброджяну-Гері з фіналу його статті *Тарас Шевченко*, звернені до українського поета: «Вставай, брате Тарасе! Хіба не чуєш, хіба не бачиш, що земля святкує, що все те, що снилося вам – тобі, і тому, на Голгофі, і тій, що померла, сумуючи, під тином у бур'янах, і тисячам інших, хіба не чуєш, хіба не бачиш, що ваш сон збувся і що мир, любов і справжнє братерство панують серед людей?». Соціалістичну орієнтацію газети, в якій було надруковано вірш, підтверджує хоча б і той факт, що у цьому ж номері І.Сіон друкуює статтю *Соціалізм в Румунії*, Джордже

Із циклу «Притча про блудного сина»

Т. Шевченко.
В казематі.
Туш, 1857 р.

Т. Шевченко.
У хліві.
Туш, 1857 р.

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

Григорівіч – *Соціалізм на Буковині*, а в розділі Хроніка подаються відомості про Конгрес російської соціал-демократії Лондона, про щорічний Конгрес французької соціалістичної партії, про Конгрес шведської робітничої молоді тощо.

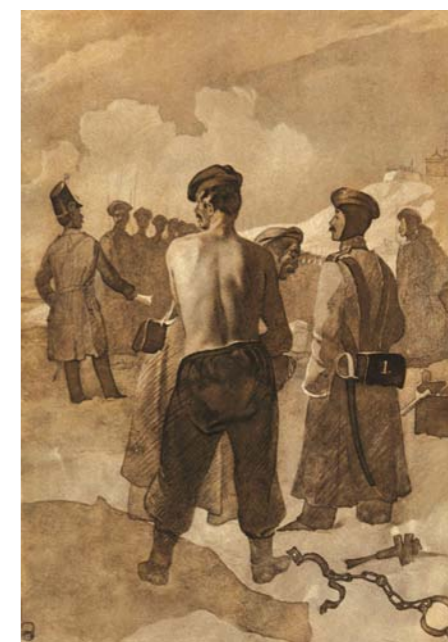
Пробуджувачем у вірші Лезеряну виступає *Muzicantul orb* (*Сліпий музикант*), герой одноіменного найвідомішого твору (*Слепой музыкант*) Володимира Короленка (1853-1921), уродженця Житомира, який навчався в тамтешній і Ровенській гімназіях та в Петербурзі, писав російською мовою. Сучасники називали його «совістю Росії». У даному творі Короленко піднімає питання, яку роль відіграє людина у суспільстві, надає можливість розібратися, що дійсно є сліпотою людини: фізичний чи духовний її прояв. У творі зображено життя Петруся, який народився незрячим на Південно-західній Україні, в сім'ї сільських поміщиків Попельських, змалку вмів відчувати всі звуки, що допомагали йому бачити навколишній світ, полюбив народні пісні конюха Юхима, пізнав збирачів та виконавців фольклору і дійшов відомим співаком. У вірші Лезеряну вказується, що він виконує «спів, створений з бажань і сліз рапсодами благородної України» («cânt făurit din dor și lacrimi (de) rapsozii nobilei Ucraine»). Цей спів, що «облагороджує серця» («un cânt îmbunător de inemi»), «спів братання сердець» («un cânt înfrățitor de inemi») слухачі, яким, як на відомій картині Шевченка *Кара колодкою*, «колодка замикає уста, руки й ноги у кайданах» («Călușul zăvorește graiul/ și lanțul prins de mâini și

glezne-i»), «спрагло п'ють його» («și oamenii, setoși, îl sorb»), бо «сліпий музикант співає їм про великі болі і великі сподівання» («Căci mari dureri și mari speranțe/ Le cântă muzicantul orb»). Своім першим заголовком (*Пробуджувач*) вірш Лезеряну з першого же помислу нагадує Шевченка, бо, як писав Франко, «головна признака «темного царства» – це «глуха, мертва мовчанка», і головною метою царату є намагання «зробити з усіх людей «холопів» та «лакеїв» або бездушні, робучі та покірні машини» (...), «не дати людям думати (...), не допустити до голосу людей, що кличуть інших: «Схаменіться, будьте люди!», тобто *пробуджувати* людей, закликати до змагань за волю, як це постійно робив Шевченко. До того ж, сліпого музиканта мимовільно оцінено не як кобзаря, а як поета, що несе людям належний месідж. Більше того, його зачислено до «великих апостолів» («mari apostoli»), як набагато років до Лезеряну названо Шевченка. В накресленні долі сліпого музиканта мимовільно вбачається доля Шевченка: хоча на добровільно обраному шляху (показувати людям правду) «нахабно сходять колючі чагарники» («găsar obraznic măgăcini»), «подали злобно скалять зуби шибениці» («sprânzurgători rânjesc departe») і «на льодистому просторі [пейзаж, згадуваний не раз Шевченком] ворон скликає рідню на бенкет...» («Pe-ntins de ghețuri la ospete/ Își strigă neaturile-un corb...»), сліпий музикант, як і Шевченко, продовжує свій спів, щоправда, «чимраз жаліснійший» («tot mai trist jelește cântul»).

(Продовження на 6 стор.)

Т. Шевченко.
Кара
колодкою.
Туш, 1857 р.

Т. Шевченко.
Кара
шпіцрутенами.
Туш, 1857 р.

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

СТОРИНКИ 120-РІЧНОЇ РУМУНСЬКОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

(Продовження з 5 стор.)

З огляду на можливий шевченківський «відгомін» у вірші Лезеряну корисно відзначити, що спів незрячого музиканта лунає «у сильній тьмі» («în puterea bezneii»). В літературознавчих розвідках популярним став фразеологізм «темне царство», посталий із заголовка статті (1860 р.) М.Добролюбова *Луч света в темном царстве* про драму Островського *Гроза*, в якій «темне царство» представляють «невежественные купцы-самодуры», а головну героїню п'єси Катерину названо «променем світла в «темному царстві» за те, що вона виступає проти «произвола и невежества». У вірші Лезеряну «темне царство» ніяк не добролюбівське, а шевченківське. Лезеряну відзначає: «І повсюди пануюча/ Поширилась Сила тьми» (усі підкреслення опорних виразів належать авторові; «Și peste tot stăpânitoare/ Întinsu-s-a Puterea bezneii»), що вповні відповідає оцінці І.Франка, який у статті *Причинки до оцінки поезії Тараса Шевченка. II. Темне царство* дав аналізові поем *Сон* і *Кавказ* цей підзаголовок, бо в них Шевченко «списав картину великого царства – російського, того царства тьми, що давить Україну, що абсолютизмом і самоволею царата та чиновників давить і путає не тільки діла, але навіть думки та змагання кожної вільної одиниці». А «променем світла» у «темному царстві» він назвав ті рідкі моменти душевного полегшення ув'язненого Шевченка, як, наприклад, написання вірша *Садок вишневий коло хати*, що є «променем світла» в казематному похмурому стражданні.

Хоча у «темному царстві» людям «колодка замикає уста, руки й ноги у кайданах», сліпий музикант сприймає «гіркий плач і миле благання» («Amarul plâns și dulcea rugă») усіх тих, що На дні («A celor ce stau 'N-afund»), тобто людей, що «на дні» суспільства – тисячі робітників і селян без даху і засобів до існування, зображених М.Горьким в одноіменній п'єсі *На дні* (1902). Порівняння з Шевченком чи образне його «прозрівання» мимовільно напрошується, адже Геря слушно відзначав проймання Шевченка стражданнями всіх уярмлених царизмом.

У всеохопному «темному царстві», відзначає Лезеряну, існують особи, які запитуються – Хто винен? (*A cui e vina?*), що є прямим натяком на роман Герцена *Кто виноват?* (1847), в якому автор змістом твору відповідає, що у всьому винен

абсолютистсько-кріпосний деспотизм. І хоча людям «колодка замикає уста, руки й ноги у кайданах», існують «широкі і теплі серця» («îniimi largi și calde»), які запитуються – Що робити? (*Ce e de făcut?*), що є іншим прямим натяком, на цей раз, на роман російського філософа і літературного критика А.Чернишевського *Что делать?* (*Що робити?*), написаний (1862-1863) під час ув'язнення в Петропавлівській фортеці і наскрізно пройнятий натяками на грядущу революцію.

У своєму сумному співі сліпий музикант, як і його попередник-шевченківський прообраз, виражає глибоку віру у торжество правди, коли «в просторій Росії, де є стільки місця для добра», «не жебракуватиме Катеринине байстря», «матері не помиратимуть під тином в бур'янах», «ті з Придніпров'я не попадатимуть під тягар і муки», «бо сьогодні Онегін [герой роману Пушкіна *Євгеній Онегін*] не марнується в галантних авантюрах», а взявся за господарські справи, «ярмо кріпосницької роботи легким податком замінив», і «вільними, вільними будуть всі кавказькі бранці» (натяк на оповідання Льва Толстого *Кавказький бранець*, в якому розроблено тему протистояння тамтешніх горців царському поневоленню, як і в поемі Шевченка *Кавказ*), бо «убогій Росії вже давно час більш ярмо не носити», оскільки над «Мертвими душами» *Воскресний легіт повіває*, що, можливо, є натяком на задум М.Гоголя написати свій твір за аналогією до *Божественної комедії* Данте, у трьох частинах (*Пекло, Чистилище і Рай*), з яких автору вдалося написати лише першу частину, в якій він розкрив сутність «пекла»-російського життя, у другій частині хотів показати відродження Росії, але вона була спалена, а третю не написав.

(Далі буде).

Примітки

1 Magdalena László-Kuřik, *Relațiile literare româno-ucrainene în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea*. Curs special, Centrul de Multiplicare al Universității din București, 1974, p. 212; О.С.Романець, *Шевченко в Румунії // Шевченко і світ. Літературно-критичні статті*, Київ, Вид-во художньої літератури «Дніпро», 1989, стор. 133; Ion Cozmei, *Taras Șevcenko. Poetul național al Ucrainei și receptarea lui în România*, Tipografia Moldova, Iași, 1007, p. 171.

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

Михайло Гафія ТРАЙСТА,

«ДАВИДОВІ ПСАЛМИ» У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ТА МОЛДАВСЬКОГО МИТРОПОЛИТА ДОСОФТЕЯ

(Продовження з № 239)

Багато з українських та румунських літературознавців досліджували релігійний характер переспівів «Давидових псалмів» як Шевченка, так і Митрополита Дософтея.

Християнський світогляд Тараса Шевченка значною мірою сформувався під впливом його віруючих батьків. Батько Тараса – Григорій Шевченко – був грамотний і для свого середовища досить начитаний, любив переказувати життя святих і подвижників, але Шевченкова творчість не дає однозначної відповіді, як він ставився до Бога, до церкви і до релігії загалом. Таким чином, оцінки релігійності Шевченка «варіюють від образу упокореного християнина до суперечності його зовнішньої набожності „епікурейському” способу життя, і аж до оцінок постаті Шевченка як „богохульника” Російською православною церквою та як „атеїста” комуністичною ідеологією Радянського Союзу». Творчість Тараса Шевченка впродовж всього його життя, його листи і записи у щоденнику всіяні зверненнями до Бога, пронизані християнським світосприйняттям та зацікавленням до тем церкви й віри¹.

Після вивчення «азбуковника» Тарас Григорович перейшов до читання Псалтиря. За свідченням шкільного товариша Шевченка, приходючи додому після уроків, він довго просиджував над псалмами, захоплюючись їхньою поезією, декламуючи їх вголос. Богородський, за поширеним тоді у школах звичаєм, посилав його читати Псалтир над померлими; за виразне читання псалмів вголос Шевченкові давали дрібні гроші, які переважно забирав Богородський².

За словами Степовика, у радянському літературознавстві не любили писати про цей цикл переспівів, але коли писали, то наголошували на «громадянському звучанні» та «революційності» цих текстів. Так, радянський «Шевченківський слов-

ник» дає таке тлумачення: «Поет звертався до біблійних переспівів з метою своєрідної героїзації революційної боротьби». Також у словнику наголошується на співзвучності псалмів його власному стилю³.

Аналіз художньої структури переспіву всіх десяти «Шевченкових псалмів» засвідчує, що він мінімально відходить від оригінального тексту, бо він напевне користувався церковнослов'янськими варіантами Святого Письма. У пошуку генетичних коренів та джерельної праоснови Шевченкових переспівів І. Дзюба констатує: «В його час не було ще перекладів Біблії українською новолітературною мовою; Житомирська Євангелія 1571 року, староукраїнською книжною мовою, не була йому знайома; користувався він російськими виданнями, що зберігали стилістику церковнослов'янської мови». Згадуючи про Житомирську Євангелію, відому в науковій літературі як Волинська Євангелія, яка є пізнішою версією Пересопницької пам'ятки і містить лише новозавітні тексти, вчений очевидно дає зрозуміти, що це джерело могло би стати загальнолексичним орієнтиром уживання поетичної образності чи типової біблійної метафорики. Адже саме «Шевченкові довелося творити високий патетичний стиль нової літературної мови (якого не було до нього і в романтиків), беручи староукраїнськи з літописів, із „Слова о полку Ігоревім”, народних релігійних співів, кантів, колядок та українуючи церковнослов'янські біблеїзми, вводячи їх в українські синтаксичні конструкції, „асимілюючи” морфологічно, максимально використовуючи можливість українського словотворення»⁴.

За внутрішньожанровою класифікацією Шевченко здійснив переспів одного: благального (ляментального) псалма (43), двох подячних чи псалмів-гимнів (136, 149) та семи піснеспівів історично-повчального характеру (1, 16, 52, 53, 81, 93, 132).

(Продовження на 8 стор.)

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

«ДАВИДОВІ ПСАЛМИ» У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ТА МОЛДАВСЬКОГО МИТРОПОЛИТА ДОСОФТЕЯ

(Продовження з 7 стор.)

З художньо-естетичного погляду, – на думку Ярослава Герасима, – особливої уваги заслуговують тексти 43 та три останні – 132, 136, 149. Спостерігаючи за моральним виродженням і духовною ледачістю як неспростовними національними гріхами своїх сучасників, поет бачить у цьому основну причину втрати покровительства небесного Творця, який, кажучи його словами:

«Покинув нас на сміх людям,
В наругу сусідам,
Покинув нас, яко в притчу
Нерозумним людям.
І кивають, сміючися,
На нас головами,
І всякий день перед нами
Стид наш перед нами».

Водночас соціокультурна настроєність переспівів має певну оптимістичну запрограмованість і скерована на утвердження віри у те, що морально-етичний консерватизм української нації об'єднає її представників у майбутньому спільному молитовному зверненні до Бога. А тому поет спершу потерпає від смиренної, внутрішньої самотності:

«Помолюся Господеві
Серцем самотнім
І на злих моїх погляну
Незлим моїм оком...»,

а в кінцевій редакції останнього, 149-го переспіву тріумфально торжествує:

«Псалом новий Господеві
І нову славу
Воспоєм честним собором
Серцем нелукавим»⁵.

Ось так «Давидові псалми» Шевченко спочатку побожно читав над вічним сном мертвих своїх односельчан, після чого по-мистецьки переспівав їх добірною українською літературною мовою для всіх «живих і ненарождених» українців.

Як і славнозвісний переспів шевченківських «Давидових псалмів», так і переспів Митрополита

Дософтея не втратив своєї літературної популярності та релігійної якості, як це трапилось з багатьма тогочасними творами. Митрополит Дософтей, як і Тарас Шевченко, відчував, що народ сприймає тільки те, що відчуває своїм, саме тому його переспів має глибокий національний характер.

„Psaltirea pre versuri tocmită” («Псалтир віршований») 1673 року викликав великий інтерес до-

Тарас Шевченко. Кам'яний хрест св. Бориса.
Папір, акварель. 1845 р.

слідників з багатьох точок зору і був предметом багатьох суперечок з різних приводів. Однак книга була і залишається скарбницею оригінальної поетичної мови з вагомим рукописним рухом. Сьогодні, на превеликий жаль, існують тільки дві повні копії Дософтеєвого переспіву «Давидових псалмів» і обидві знаходяться в Бібліотеці румунської академії.

Кілька з Дософтеєвих переспіваних псалмів: 46, 48, 49, а головню 96, вийшли, так би мовити, із сторінок рукопису і увійшли в усність, перетворившись (з малими змінами) в різдвяні колядки та пісні, які співають діти, колядуючи із зіркою (cântece de stea). Антон Панн видав їх вперше 1830 року в збірнику „Versuri muzicești ce se cântă la Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos și alte serbări ale omului” («Музичні вірші, які співаються на Рождество Спасителя нашого Ісуса Христа та на інші людські святкування»), після чого фігурують і в усіх подібних збірниках, які появились наприкінці XIX-го та на

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

початку XX-го століть.

Покладені на ноти Дософтеєві псалми спочатку співали з нагоди різних церковних празників, після чого дяки увели їх в «шкільну програму» (у той час школа діяла у рамках церкви), а далі завдяки дітям, учням, старосвітські гімни перетворились на різдвяні колядки.

Творчість Митрополита Дософтея була більш поширеною, ніж ми її уявляємо сьогодні. Вона була добре відома не тільки в молдавських краях, а навіть і в Трансильванії. В списку від 1758 року в містечку Ібішфалеу (сьогодні містечко Думбревень у повіті Сібіу) поряд з різними різдвяними піснями знаходимо два Дософтеєві псалми, які бракують в колекції Антона Панна: „Domnul este tare, lăudat și mare” («Господь Всемогутній, гідний похвали і великий») та „La ara Vavilonului, acolo șezum și plânsam” («Над ріками Вавилону ми сиділи і плакали»)⁶.

Мова, відкрита Митрополитом Дософтеєм, це справжній парад поезії в румунській літературі, яка знаходилася під впливом візантійських поетичних гімнів. Разом з іншими різдвяними піснями, Дософтеєві псалми увійшли до вертепної структури. О. Гавріл Аргату у вищезгаданій статті наводить приклад, що в кінці третьої частини однієї з вертепних драм гурт колядників співає: „Domnul statu craiu-n țară” («Господь був королем держави»), а це 96 псалом Дософтея, а на закінчення співають: „Veniți cu toți împreună să ne facem voia bună” («Приходьте всі разом і розвеселимось») – це 94 псалом.

102 псалом – один з найбільш аналізованих псалмів Митрополита Дософтея, відновлює Давидові літанії, але через вплив народної лірики зменшується урочистий характер розмови з Господом. Таким чином, псалом набирає вигляду народної румунської пісні, особливо дойни, через пряме звернення грішної людини до божества. Тогочасна головна барокова тема „fortuna labilis” («мінлива доля») стає іншим лейтмотивом народної лірики: у своїй спробі знайти Господа, невдалій, але настільки потрібній для того, щоб заспокоїти своє неспокойне ество, поет відчуває себе самотнім перед божеством: „Pleacă-ti azuzul spre mine/ Și să-mi hii, doamne, spre bine./ Și la ce zi te-oi striga-te./ Să-mi auzi de greutate” . («Схили свій слух до мене/ І будь мені, Господи, для добра./ І в той день, коли покличу Тебе,/ вислухав мій тягар»).

Усвідомлюючи опозицію між людським і боже-

ственным, між ефемерним і вічним, вираженим антитезою, що домінує увесь текст 102 псалма, людина під важким матеріальним тягарем приречена на безкінечне страждання – наслідок первородного гріха: „Că-mi trec zilele ca fumul,/ Oasele mi-s răci ca scrumul./ Ca nește iarbă tăiată/ Mi-este inema săcată” («Проходять мої дні, як дим./ Кістки мої холодні, як попіл./ Як жмут скошеної трави./ Моє серце висушене»).

Відколи Господь вигнав людину зі свого раю, вона живе в трагічному вигнанні, мов у долині плачу, зі всіма важкими немилосердними наслідками: „Am mâncat pâne de zgură/ Și lacrimi în băutură./ De fața mîinii tale/ Ce mi-ai dat de sus la vale” («Я їв хліб із сажі/ і сльози пив./ Перед обличчям гніву Твого/ Який Ти дав мені з висот в долину»).

Але в багатьох зі своїх псалмів Дософтей прагне зобразити земний рай, насичений добром, щастям і душевним спокоєм⁷.

Віршовані псалми Митрополита Дософтея підняли на новий еволюційний щабель румунську народну літературну традицію, його творчість є одною з найуспішніших транспозицій псалмів в особистому дусі, в дусі життя та історії румунського народу.

У шевченківському переспіві «Давидових псалмів» чітко помітна революційність, невід'ємно пов'язана з національними інтересами й релігійно-містичними переконаннями поета, зокрема з вірою Шевченка в ідеальний соціум, в якому справжня влада належить лише Богові.

Використані матеріали:

1 Дмитро Степовик, *Наслідуючи Христа: Віруючий у Бога Тарас Шевченко*. Київ, Видавництво імені Олени Теліги, 2013, с. 480.

2 Г. В. Бондаренко, *Декілька нових штрихів до біографії Т. Г. Шевченка // Спогади про Тараса Шевченка*, Київ, Видавництво Дніпро, 1982, с. 26.

3 *Псалми давидові // Шевченківський словник*. У двох томах. Київ, 1978, Т. 2, с. 133-152.

4 Ярослав Герасим, *Псалми Тарасові: етноканонізація біблійного жанру*. <http://ntsh.org/node/283>

5 *Idem*.

6 Gavril Argatu, *Dosoftei – mitropolitul poet al limbajului liturgic*, <http://www.crainou.ro/>

7 Dosoftei, *Psalmul 102, Lirica religioasa*, <http://www.scrierile.com/>

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

Ірина МОЙСЕЙ

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ «ТАРАС ШЕВЧЕНКО – АПОСТОЛ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ» В САТУ МАРЕ

У нашому житті кожного дня відбуваються якісь події, малі і великі, незначні і грандіозні. І наскільки не була б значною певна подія, вона залишається в минулому і забувається, губиться під нашаруванням свіжих переживань і почуттів. І тільки документальне свідчення не дає їй канути у забуття, допомагає зберегтись у пам'яті не тільки учасників цієї події, а й несе відомості про неї наступним поколінням, і тоді ця подія стає задокументованим фактом, займаючи своє належне місце в історії. Таким документальним свідченням подій в Сату Маре, а саме Міжнародного симпозиуму «Тарас Шевченко – апостол українського народу» (2012 р.) стала книга під однойменним заголовком, упорядкована Михайлом Мачокою, яка побачила світ вкінці минулого 2013 року за фінансуванням Союзу українців Румунії і частково Посольства України в Румунії, ледь не одразу здобувши визнання, вона увійшла до числа кращих зарубіжних видань, приурочених до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, і була включена до державного науково-освітнього порталу України.

Збірка «Тарас Шевченко – апостол українського народу» цінна, в першу чергу, своїм першим розділом, в якому вміщено доповіді, представлені учасниками з України і Румунії на Симпозиумі. Окрім того, що ці доповіді мають високу наукову цінність, треба відмітити, що значна їх частина була виголошена

вперше. Не будемо зупинятися на самій книзі, оскільки вона вже була детально представлена Іваном Кідешуком на сторінках «Нашого голосу» (березень, 2014 р., № 237), а також перед учасниками заходу в рамках «Днів Шевченка» в Бухаресті. Офіційна ж її презентація в Сату Маре, в місті, де народилася, а потім успішно була втілена ідея проведення такого Симпозиуму, відбулася 31 травня цього року.

У заході, організованому Сатумарською філією, взяв участь голова Союзу українців Румунії Степан Бучута, представники української нацменшини в Міністерстві культури – Ярослава Колотило і в Міністерстві освіти – Ельвіра Кодря, перший заступник голови Союзу українців Мирослав Петрецький, представники сурівських періодичних видань і румунських мас-медіа. Прибули і поважні гості з України: правнука Тараса Шевченка по сестрі Катерині Людмила Красицька, яка минулого року особисто вручила Диплом лауреата премії фонду Тараса Шевченка Михайлові Мачоці, завідувач кафедри української філології та культурології Академії адвокатури України Тетяна Конончук з Києва, викладач Львівської лісної академії НАН України Іван Дубович, суддя, колишній голова Львівського суду Григорій Гулик, ужгородський письменник, голова Закарпатської спілки письменників Василь Густі, а також вокально-інструментальний ансамбль

Васіле Моїш і Михайло Мачока // Ельвіра Кодря і Людмила Красицька // Іван Дубович, Тетяна Конончук і Григорій Гулик

До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка

«Ужгород» під керівництвом Віктора Шостака.

У презентації взяли участь й інші поважні особи, і як сказав газда заходу Михайло Мачока, «щоб згадати всіх особистостей, то треба назвати ледь не всіх присутніх тут».

Після вітальних слів голови Союзу українців Румунії Степана Бучути і першого заступника голови СУР та голови Сатумарської філії СУР Михайла Мачоки, редактор книги «Тарас Шевченко – апостол українського народу» адвокат Васіле Моїш представив її присутнім.

Упродовженні майже всі виступаючі, окрім похвали на адресу організаторів Симпозиуму і захоплення презентованою збіркою, торкалися сьогodнішніх подій в Україні, висловлюючи глибокі співчуття українському народові через ті жертви, якими довелося заплатити за свободу волевиявлення, звучали слова підбадьорення і підтримки. Деякі виступали цільово на цю тему, тісно пов'язуючи теперішню ситуацію в Україні із ідеями і мотивами боротьби за волю в творчості Шевченка.

Під кінець офіційної частини презентації Василь Густі прочитав поетичний експромт, створений під враженнями від події:

Ще нині травень в Сату Маре,
А завтра буде щедра літо,
В якому ті весняні чари
Нам будуть серце й душу гріти.
Ця зустріч наша, щира, братська,
І хліб, і сіль, і добре слово,
І пісня запальна козацька
Збиратимуть нас знову й знову
У Львові і на Закарпатті,
Коло Дніпра і коло Тиси,

Бо ми рідня, ми сестри й браття,
І ми не просто так зійшлися, –
Шевченка слово нас єднає,
Дух пращурів непереможний.
Хай нас від зла оберігає
Любов і милість, й сила Божа.
Добра вам й щастя в вашій хаті,
І нам хай на добро ведеться!
То ж будьмо дужі і багаті,
Щасливо нам усім живеться.

Після невеликої перерви учасники заходу зібралися біля пам'ятника-погруддя Тараса Шевченка у сатумарському парку ім. Васіле Лукачу, де відбулася церемонія покладання квітів.

Програма продовжилася виступом ужгородського вокально-інструментального ансамблю на відкритій сцені перед Сатумарським музеєм історії. Незважаючи на несприятливі погодні умови, закарпатські артисти зацікавили публіку настільки, що невдовзі після початку їх виступу площа перед сценою заповнилася глядачами.

Треба відмітити, що цій події, як і всім іншим сурівським заходам в Сату Маре, притаманний високий рівень організації, що свідчить про глибоку осмисленість сатумарськими українцями того, що вони роблять. Тому і зроблена ними справа має великий відгук не лише в Румунії, а й за її межами, і залишає помітний слід в історії українства, як, наприклад, презентована збірка «Тарас Шевченко – апостол українського народу». Бо, як у своєму виступі сказала Тетяна Конончук, «нас не буде, а Шевченко буде», і до цих слів хотілось би додати: Шевченко буде і буде свідчення нашої глибокої шани йому.

Михайло Мачока, Степан Бучута і Васіле Моїш // Учасники сатумарських заходів біля погруддя Тараса Шевченка

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

МИХАЙЛО ДРАЙ-ХМАРА:

ЧЛЕННИЙ НЕОКЛАСИК ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

ДО 125-РІЧЧЯ ВІД НАРОДЖЕННЯ

Дуже важко нам (майже усім) знати про найкращих поетів (київської) групи українських неокласиків 20-х років ХХ ст. А серед них були М. Драй-Хмара, М. Зеров, О. Бургард, М. Рильський, Т. Филипович. Може, й інші.

Як пише з нагоди 120-річчя М. О. Драй-Хмари Євгенія Сохацька, українські неокласики полюбляли, числили як «заможність» поетів не сучасність, а античну «рівність» (паралелізм французький).

М. Наєнко це називає своєрідною «поетичною грою», хоч, за цим же дослідником, наприклад, у М. Зерова тільки форма «відділена», бо зміст актуальний – в його епосі, сучасний.

Є. Сохацька дещо суперечить М. Наєнку. Вона так і каже: «Нам видається інша теза вченого, що «поезія неокласиків – це поезія пристрасного, цілковитого неприйняття прийшлої радянської влади, яка становить загрозу для людини й світу загалом».

Та – інакомовлення! Щодо цього, Іван Дзюба неприйняття представниками «інакомовлення» вважає «найвиразнішою ознакою їхньої художньої поетики», оскільки «прочитання поетичного інакомовлення в політично небажаному, небезпечному для поета сенсі (...) перетворює критику в донощитво».

І так, як уважає Є. Сохацька, за словами доньки Драй-Хмари Оксани Ашер щодо сонета «Лебеді», написаного «під впливом сонета французького поета-символіста Стефана Малларме: «О лебедю, згадай, ти був і є один/ прекрасний, та дарма змагатися в пустині...» – сутя очевидність.

Вірш Малларме був опублікований не будь-ким, а таки Миколою Хвильовим у «Літярмарку» 1928 р.

НКВС своєю позицією карального органу часу вирішив: «Драй-Хмара нам всім был хорошо

известен как украинский националист и своими литературными националистическими работами...».

Яклюдина і як творець М. Драй-Хмара, який став собою, змінив своє ім'я із Михайла Драя, «яке, – як пише Є. Сохацька, – у Петрограді, де він у 1915-1917 роках вчився славістики в Петроградському університеті в статусі професорського студентства, звучало дещо по-німецьки...».

Ще Є. Сохацька: «Своїй дружині Ніні Петрівні поет зізнався, що у російському північному місті він відчув себе українцем і що, ставши на цей шлях, скорше помре, ніж зійде з нього. Обіцянка виявилась фатальною, доказом чого є передчасна смерть поета на засланні на Колимі («у кам'яному мішку») 19 січня 1939 року».

А ще треба сказати, що «справі неокласиків» – українських поетів-перекладачів – звинувачених у тероризмі, і «прогаяний» замах на кремлінських вельмож.

Пропонуємо читачам «Нашого голосу» низку віршів поета.

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Михайло ДРАЙ-ХМАРА

«І ЗНОВ ОБВУГЛЕНИМИ СІРНИКАМИ...»

І знов обвугленими сірниками на сірих мурах сірі дні значу, і без кінця топчу тюремний камінь і туги напиваюсь досхочу.

Напившись, запрягаю коні в шори і доганяю молоді літа, лечу в далекі голубі простори, де розцвітала юність золота.

– Верніться, – благаю, – хоч у гості!
– Не вернемось, – гукнуло з даліні.
Я на калиновім заплавав мості...
І знов побачив мури ці сумні,

і клаптик неба, розп'ятий на ґратах,
і нездріманне око у вовчку...
Ні, ні, на вороних уже не грати:
я в кам'янім, у кам'янім мішку.

ІЗ ЦИКЛУ «МОЛОДА ВЕСНА»

Одцвітають півонії! Кров'ю
Забагрилась навколо земля, –
То владичиця-смерть над любов'ю,
Над красою тріумф свій справля.

Переможная, спис твій і в мене
У скривавлених грудях стримить,
Але серце цвістиме огненне
Як остання весна зашумить!

МАТИ

На чолі вінчик паперовий
і хрест воцаний у руках
Не усміхнуться чорні брови,
хоч квітне усміх на устах.

В журбі васильки й рута-м'ята.
Задумавсь ладан в синіх снах,
і сумно-сумно пташенята
квильять у неї в головах.

II
Убогий цвинтар і ворота, –
та як побачить, як обнять?
Встрягають ніжки у болото:
весніє – журавлі летять.

Не розлучила матір з сином
і неблаганно люта смерть –
і він розцвів над нею криницею,
любов'ю сповнений ущерть.

«ПОКИ НЕ ВМРУ, НЕ ПЕРЕСТАНУ...»

Поки не вмру, не перестану
Тебе шукати на землі
І серце зоряного лану,
Де Твої плинуть кораблі.

Засклеплена в глухій ясині
Моя бунтується душа –
О, де те небо, де те синє,
Що смертний біль її втіша?

Дихни на неї, як в дитинстві,
Що в землю з неньою лягло,
І не цурайсь мене – я син твій –
І пригорни моє чоло.

МІСТО МАЙБУТНЬОГО

Півкола, прямокутники, квадрати;
будинки із бетону, криці й скла;
скрізь радіомузику, автомати,
і над усім – звитяжний знак числа.

Кругом сади. На їхні пишні шати
спадає водограїв срібна мла,
а з неба, де горять ясні блавати,
спливає золотиста мушмала.

Тут мешкає одна сім'я-грумада,
де слів – в'язниця, люпанар і кат –
не знають, і де кожен день – відрада.

Кинджала не кривавить помста й зрада:
братерство тут найвищий маєстат,
а можний розум – всеєдина влада.

«ДОЛІ СВОЄЇ Я НЕ КЛЯНУ...»

Долі своєї я не клянучу –
бути луною, будить луну.
Віршиком був я рунних полів –
гнівом на дуків дух мій горів.

Пісня – посестра, степ – побратим, –
вольная воля трьом нам усім.
Двічі я зрадив ніжну сестру.
Потім побачив: без неї умру...

Втретє ми стрілись на чужині,
як запалали перші огні,
і положив святий зарік –
не розлучатись навик.

Брате мій, сестро, любі мої,
вітер жене нас у дивні краї.
З вітром ми щирі: вітер – наш друг, –
хто цей розірве четвертокруг?

Я і посестра, вітер і степ –
ніжність і воля, сила і креп.
Бути луною, будить луну, –
долі своєї я не клянучу.

«ГОРЯТЬ СВЯЩЕННІ ОРИФЛЯМИ...»

Горять священні орифлями
революційної весни.
Ми ждем і вірим коло брами.
Горять священні орифлями,
і сонце в грудях і над нами,
і сонцем завітчались сні.
Горять священні орифлями
революційної весни.

Михайло МИХАЙЛЮК

ЗАБУТТЯ НЕЗАБУТНІХ

Якщо при якійсь нагоді згадуються імена наших письменників, котрі перейшли у світ тіней, то майже незмінно воно супроводжується епітетом *незабутні*.

Мимовільна правда, чи миттєвий докір совісті? Мабуть, одне і друге. Бо, скажіть мені, до чієї могили *незабутніх* стежка не заросла травою забуття? До одиниць з цілої когорти, до якої належать буковинці Степан Ткачук, Юрій Лукан, Корнелій Регуш, Іван Негрюк, Василь Клим, Василь Цаповець, Стеліян Груя Яцентюк, Ілля Кожокар, Теофіл Ребошапка, Павло Шовкалюк, Микола Чередарик, Євген Мигайчук, Данило і Мирослава Шандро, Юрій Ракоча, Денис Онищук, Ігор Лемний, Орест Масикевич; мараморощі Іван Федько, Іван Шмуляк, Михайло Небиляк, Олекса Бевка.

Говорячи про забуття *незабутніх*, маю на увазі не рідню, яка ще доглядає могили покійників і справляє поминки про них (з жалем мушу сказати, що не всі це роблять). Маю на увазі побратимів по перу, маю на увазі СУР, який організує фестивалі, яким вже й ліку немає, різні дійства, футбольні змагання, та за понад два десятиріччя не спромігся організувати шанувальний похід до місць поховання наших поетів, прозаїків, літературознавців, фольклористів, взяти під свою опіку їх гроби і поставити кам'яні хрести в їх узголів'ї, а на будинках, в яких вони побачили світ, – пам'ятні плити.

Ще минулого року поет Іван Ковач висунув слушну пропозицію організувати караван з участю письменників і провідників СУРу, який би пропагував здобутки нашої літератури і водночас освіжив пам'ять про тих, котрі внесли в неї свою лепту, та передчасно відійшли у вічність. Розуміється, в рамках дії мало би бути і відвідування поховань письменників, зустрічі з їхніми рідними та земляками, шанувальниками їхньої творчості, спогади про найважливіші моменти життя і творчості, та водночас і про товариські зустрічі, на яких сипалися жарти за чаркою, відбувалися і трафунки-витівки, бо серед тих, які покинули нас, було немало людей дотепних, з почуттям гумору.

Виходячи з цих походів до рідних місць і поховань покійних письменників, можна би надрукувати книгу спогадів про них. Кілька з них я надрукував

на сторінках «Нашого голосу», деякі включив до останньої моєї збірки «Заглухий дзвін», що незабаром побачить світ, а ось і Корнелій Ірод почав друкувати у згаданому журналі власні спогади, зокрема, про Євгена Мигайчука, з яким разом навчався на українській філології. Писав він і про Юрія Лукана, свого земляка і колегу часів студентства у Бухаресті.

До речі, про Юрія Лукана цікаві спогади могли б написати Микола Корсюк та автор цих рядків, бо з нами найчастіше спілкувався Юрій під час зустрічей з читачами за часів комуністичного режиму, бо, як не дивно, такі зустрічі були регулярними у рамках «Місячника книги на селі» завдяки насамперед старанності повітового культурного активіста Яноша Горвата. Тоді ми були молоді і безжурні, навіть романтики, і нам було байдуже, що за нашими діями слідкує пильне око «секуритаті».

Якщо започаткуємо серію літературних портретів чи хоч би колективних спогадів про згаданих вище письменників, то я, наприклад міг би засвідчити про те, як і чому Юрій Лукан став письменником, автором трьох романів.

А все пішло від того, що в колі друзів і за чаркою Юрій був надзвичайно дотепним оповідачем. Він немало пережив і багато знав з сільського і шкільного життя, з життя буковинських українців, і мені було прикро, що такий багатий «матеріал» пропаде безслідно.

Додам, що під час моїх газетярських відряджень на Буковину я найчастіше ночував не в готелі, а в бурлацькій двокімнатній квартирі друга Лукана, куди з цієї нагоди приходили Іван Негрюк, Василь Цаповець, Микола Чередарик.

І ось, одного разу кажу Юрію, що його розповіді могли б лягти в основу роману і тому йому годилося би взятися за перо. Тоді йому було років десь сорок, і до цього віку Юрій не написав жодного рядка прози. Ідея була спокусливою, та Юрій довго вагався, але я настоював і нарешті переконав. Не буду входити у подробиці, тільки скажу, що його романи народилися у муках, що Юрій часто картав мене за те, що я, «паскуда», засудив його «на страшні муки».

Скажете – дрібниці. Але ці дрібниці розкривають творчу лабораторію письменників. Крім того,

читачам цікаво пізнати письменника і як людину, відкрити те, що ховається поза обкладинками твору.

Ці та інші речі про письменника, викладача Юрія Лукана можна б оприлюднити у рамках караванів, запропонованих видатним поетом Іваном Ковачем. Те, що знають одиниці, зокрема, друзі письменника, повинно би стати надбанням і читацького загалу.

Або, приміром, що знають шанувальники поезії Івана Негрюка, а також літературні критики та майбутні дослідники нашої літератури, про творчі початки одного з найталановитіших поетів, котрий так нагло покинув цей світ?

Та з нагоди його вшанування я би міг уточнити, що перший вірш Іван Негрюк вислав до редакції «Нового віку» ще коли був учнем одного з сучасних ліцеїв. Вірш був далеко не досконалий, але містив зародок справжньої поезії, тому я його обробив і надрукував, потім всліяко заохочував поета-початківця підтримував друкування перших збірок у видавництві «Критеріон».

У біографії Івана Негрюка є ще й така промовиста деталь: коли у сучасних школах почалося насильне виключення української мови, у школі села Іпотешти тільки один з учнів Юрія Лукана заявив, що він бажає і надалі вивчати рідну мову. Цим учнем був Іван Негрюк.

Та, нажаль, забуваємо тих, кому мали б складати постійну шану і виражати теплу вдячність. Словом усним і писаним, доглядом могил. Пригадуються глибоко правдиві і застережливі слова литовського поета Едуарда Межелайтіса: «Якщо нема турботи про пам'ять мертвих, то нема турботи й про життя живих.»

Незаслужено призабутий у письменницьких і сурівських колах уродженець мараморського села Вишня Рівня, прекрасний романіст і талановитий поет Михайло Небиляк. Ще за життя про нього склалась хибна думка, нібито він легковажний гуляка і марнотратник. Тільки найближчі друзі знали його щире серце, муки над словом і любов до ближнього (до речі, назва його другого роману саме «Любов до ближнього», а першого «Лорана»). Можливо, Михайло був «марнотратником», та не за чужий рахунок – був він хіба марнотратником власного таланту, написавши тільки два романи і дві поетичні збірки. Справді, Небиляк за своєю структурою був письменником богемним, любив гарне товариство і, можливо, вів

трохи безладне і безжурне життя. Та погано могли думати про нього тільки вузькоколобі і задрізняки, а ті, хто знав справжнього Михайла Небиляка, нізащо не можуть обізватися злим словом про нього.

Не хочу согрішити проти роняців і тому не торкатимуся питання про те, як бережеться його пам'ять серед земляків.

Та, не помиляючись, можу сказати, що провід СУРу мав би віддавати належну пошану письменнику, який був автором першого роману в українській літературі з Румунії. Вишня Рівня дала нашій літературі цілу плеяду письменників: Іван Федько, Михайло Небиляк, Павло Романюк, Михайло Трайста, Анна Трайста Рушть, Марта Бота, Марія Опрішан.

Років десь сорок тому, коли я перебував у Роні, Михайло повів був мене на свою ниву, на якій посадив сливи. Мріяв про той час, коли вони зародять і він зварить горівку для своїх побратимів. Не судилося сповнитись гарній мрії.

Та судилося нам, старшим і молодшим його побратимам по перу, берегти пам'ять про письменника Михайла Небиляка і доносити її до людей.

Сподіваюся, що в недалекому майбутньому перестанемо забувати тих, кого називаємо *незабутніми* тільки при певних нагодах.

ПС. Не подумайте, що якщо я написав тільки про трьох письменників, котрих вже немає серед нас, менше шаную всіх інших, згаданих у першій частині написаного. Ціль моїх рядків – сприяти подоланню інертності та започаткуванню благородної справи.

Іван КІДЕЩУК

ЮРІЙ ЧИГА: «СЛАВІТЕ БОГА!»

або

ЖИВІТЬ В ЛЮБОВІ ДО БОГА ТА ЙОГО ТВОРІНЬ

**«Бо Бог не є несправедливим,
щоб забути ваші діла й любов, яку
ви виявили до Його імені, і послуги,
що ви святим робите понині»
(Послання до євреїв, II, 6.10-11)**

Взагалі, люди старшого віку стараються наблизитись до Бога більше, ніж молодь, бо блукання світом і думками більш притаманні молодим. Це ж той неспокійний час мрій-надій, безконечних думок і шукань, розваг і невід'ємних їм гріхопадінь, яких не може позбутися більшість мирян, бо не в стані встояти перед щоденною спокуюсою. Тому старші люди, переживши всякі правди й кривди і зрозумівши Боже вчення, частіше відвідують церкву, моляться за спасіння душі і стараються допомогти ближнім добрими порадами, а подеколи й доганами, щоб вони не жили в гріхах, бо байдужість та мовчання є рівносильні причетності до гріхів інших, як повчає апостол Павло молодого солунянця Тимотея і попереджує його: «Тих, які грішать, картай перед усіма, щоб і інші мали страх» (Послання св. Павла I до Тимотея 5. IV.20). Отож, мати страх перед Богом значить осмислити свої негідні вчинки і старатися не жити в гріхах, а постійно прагнути до чистої віри християнської, до життя в любові до Спасителя нашого Ісуса Христа Сина Божого, бо Св. Письмо каже: «у справедливості щоб Божий чоловік був досконалий, до всякого доброго діла готовий» (II Послання до Тимотея 3,16-17).

У такому дусі ще змалку в гуцульській сім'ї виховувався Юрій Чига, письменник, фольклорист, автор монографій, який служить своєму українському гуцульському роду – gli uonini del suo opoge – який гордо несе свою честь і шанує інших, «бо гуцул, – зізнається автор, – гідний з покоління в покоління, (...) Тримається свого гонору з діда прадіда, своїх церковних свят, обрядів», тобто своєї ідентичності, землі, роду, мови, віри

та святих обрядів, щоб завжди залишатись самим собою.

Це кредо автор висловив своїм останнім поетичним доробком «Славіте Бога!» (Сучава 2014), який зворушує своєю гідністю, що й мене спонукало прилучитися до спільної праці з давнім другом по перу та сіячем рідного слова на шкільній ниві, щоб учити наших дітей і їх батьків та родини любити рідне слово у віршах.

Юрій Чига несміливо друкував деякі вірші у нашій українській періодиці, ніхто не міг його вважати поетом, але коли амбітний автор вирішив розкопати дороги йому і поневірені часом твори та віддати їх на суд читачів, не помилився, бо зумів продемонструвати свою любов до створеного Богом світу і, головне, до Його найвищого творіння – людини.

Назва збірки «Славіте Бога!» запозичена від першого-таки однойменного дидактичного вірша, яким далеко немолодий поет представляє універсальні мотиви любові всіх народів до Бога Вседержителя, Творця неба і землі та всього на світі, і застерігає від грізної кари сучасну людину, яка віддалилася від Бога своєю безмірною зажерливістю та безвір'ям.

Взагалі, лицьова низка віршів – повчальна, але автор відкриває в ній і справжню людину у велечальнім світлі християнської непохитної віри в Бога посередництвом найбільших свят, як Різдво Христове із Святвечором та колядками, що прославляють народження Ісуса Христа, та Великдень – свято Воскресіння Сина Божого після мук і розп'яття на хресті.

Гуцульські писанки давно відомі всьому світу. Майстерність своїх предків і сучасників автор величає у вірші «Писанки». Вірш, формально простий, майже без тропів, розповідний.

На думку автора, ніщо не дає більше вітих і духовної насолоди мирянам, як церкви з їхніми храмами на честь найбільших святих, яких

люд прославляє разом із Святою Трійцею та Матір'ю Божою, прославляючи так Бога живого та вічну Його Правду (див. «Храм у Лупчині», «Красота»).

На гуцульські храми з усіх-усюд сучавщини сходиться люд, бо вони відомі не тільки красою церковних обрядів, але й виставками «гуцульської уберії», тобто народного одягу, якого гуцули не покинули, а навпаки, пишаються ним, бо «Яка то є краса! Не можна надивитись...» – захоплено стверджує автор.

Ю. Чига «мастак» на бесіду, як усі гуцули, і в нього є «хист» писати про людей та природу з любов'ю закоханого в рідний край і у все, що водиться на прекрасній гуцульській землі, у всіх, хто її населяє («Ех, братчику ти мій!», «Втеча», «Мандрівка», «Буковина», «Осінь»).

І дійсно, Гуцулія – справжній рай на землі – приваблює своєю незрівняною красою, в ній людина відчувається щасливою, в гармонії з природою. Описи Юрія Чиги виринають з надр душі ліричною течією сповіді, у формі насичених, душевних поем, і немов коломийки оспівують її чарівність. Автор малює картини, на яких Буковина відкриває перед читачем всі свої обличчя, всі грані своєї краси. Наприклад, пастель «Осінь» розважає душу розмаїттям кольорів, які Ю. Чига зумів чудово змалювати, мов справжній художник, лиш не пензлем і фарбами, а словами.

Така ніжна, чутлива тепла й тонізуюча поезія ошасливує душу читача радістю і спокоєм, яких тільки в безмірній любові до природи та Бога можна знайти.

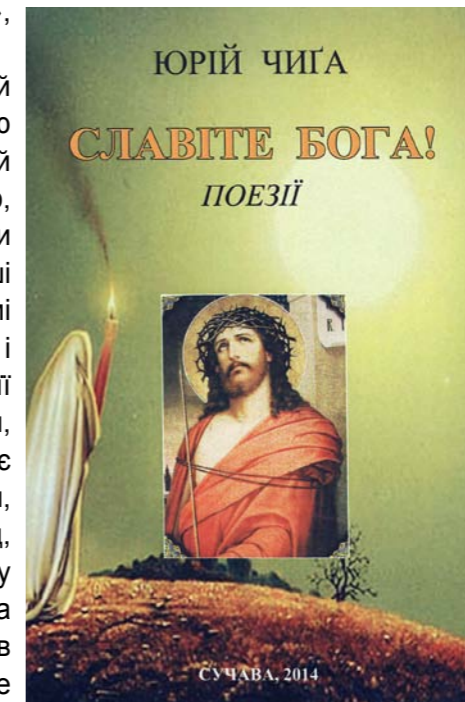
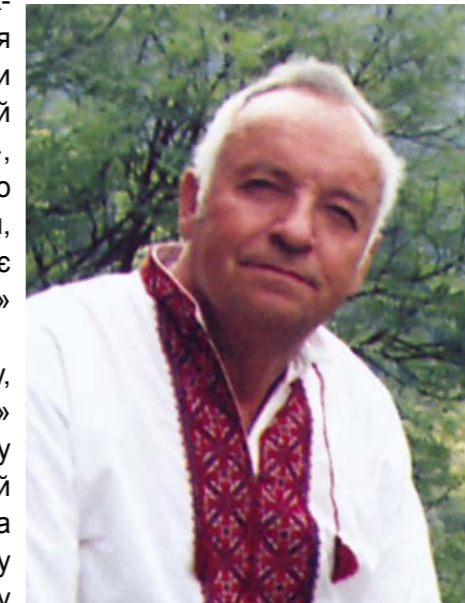
Є у збірці і модні зараз вірші на історико-політичні теми, звичайно, з гострим тоном саркастичного картання винуватців, бо ж поет вважається представником своїх одногородян і, безперечно, засуджує все те, що завдавало і завдає й нині шкоди

людині і суспільству. Автор не забуває ще не так давній комуністичний режим, гостро засуджує колишнього і теперішнього лідерів московського імперіалізму, через яких постраждало стільки народів, і сьогодні страждає рідна мати-Україна. Його болить душа за вкотре зранену Україну, за нещасну долю кожного українця, він звеличує боротьбу українського народу за волю, схвалює його прагнення до демократизації, до європейських цінностей, а москалів різко засуджує за порушення цілісності України, за зневагу як до міжнародно-політичних, так і до моральних норм сучасного суспільства (див. «Боротьби дорога»).

До підготовки збірки «Славіте Бога!» долучився і я та порадив, щоб здати до друку те, що краще, тільки нетерплячість автора і бажання якнайшвидше побачити друкованими свої давніші і новіші віршовані доробки призвели до того, що книжка недопрацьована, без перевірки редактором сигнального примірника вийшла з друку і попала до читачів з небажаними недоліками, які, сподіваюсь, не затінують «хист» автора до поезії, тим більше, що він забезпечив фінансову підтримку її виходу, притягнувши до цієї справи любителя рідного слова, нашого вельмишановного депутата Івана Марочка, який частково спонсоризував друк.

Збірка поезій «Славіте Бога!»

Юрія Чиги відкриває читачам велике, гаряче серце доброго гуцула, щирого і надійного друга із поетично чутливою душею, повною лагідності і любові до Бога та Його творінь, який володіє солодкою гуцульською мовою і якому притаманне тонке почуття гумору, але й не бракує сарказму та іронії, коли йдеться про несправедливість та гегемонізм, що, сподіваємось, сподобається читачам-цінителю краси, любові і правди.

Микола КУРИЛЮК

КОЛИ ШУМИТЬ СМЕРЕКА

На пам'ять про Юрія Ракочу (14.03.1908 – 07.03.1991)

Для всіх знайомих він був «пан Ракоча». Дуже любив природу і страшенно гнівався, коли хтось зламав бодай якусь гілочку! Був добрим педагогом (викладав у Марицеї). Пригадую, що учні поважали і уважно слухали його. «...Як сказав у своєму слові на зустрічі в Марицеї, і колишній учитель Юрій Ракоча – писав про нього Михайло Михайлюк, – «росте покоління з любов'ю до святої роботи, ростуть сіячі доброго, теплого слова» («Новий вік» 16. 03. 1980 р.». І я був його учнем.

Народився Юрій Ракоча 14 березня 1908 року в селі Жадова, Сторожинецького району, Чернівецької області. Середню лісничну школу закінчив 1930 року, а 1959 – дворічні курси російської мови в Бухаресті.

Пізніше, коли і я вже почав працювати на педагогічній ниві, часто заходив до пана Ракочі в гості, ми казали «Отчеша», а після цього він діставав з-під лавиці склянку з горілкою, в якій настоювалось всіяке зілля, і наливав дві маленькі порційки. Якось пан Ракоча поскаржився мені: «Дорогий Миколо, мене дуже переслідували, секурітатя переслідувала. А знаєш чому? Тому що закопував під деревцями всілякі сторінки із різних газет та розказував учням про опришка Олексю Довбуша».

Коли я одружився, ми стали сусідами, і

пан Ракоча заходив до мене в гості. Щось закушували, балакали, а потім він казав: «Я маю програму, іду в ліс слухати Бога!».

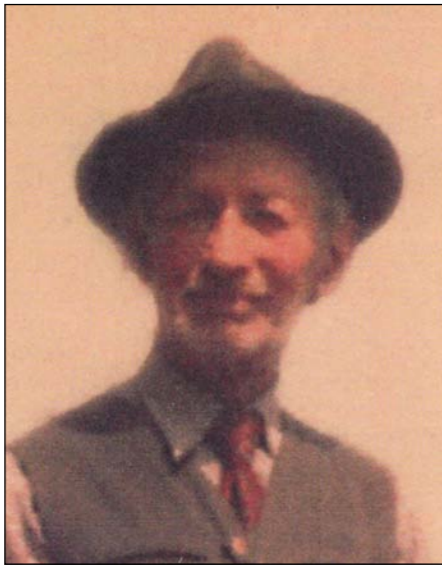
Його поезії друкувалися в газеті «Новий Вік» і в антологічних збірках «Серпень», «Ліричні струни» та «Про землю і хліб».

В 1947 році в місті Сучаві вийшла друком збірка його поезій «Iubire, credință, rațiune», а в 2005 році, завдяки його учневі і сусідові Юрію Хом'юку та видавцеві Михайлові Михайлюку, побачила світ (уже помертньо) друга його збірка поезій «Доробок літ». Кажуть, що при невідомих обставинах зник рукопис його роману «Мова лісу».

7 березня 1991 р. перестало битися серце пана професора і поета Юрія Ракочі. Смуток обняв всю Марицею, всю Буковину, адже пішла в небуття ЛЮДИНА. «У березні народився, у березні відійшов. Любив, вірив, працював, сіяв добро, виполював зло» («Наш голос» № 2. 1991).

«Поет Юрій Ракоча кілька років тому подався на той світ, щоб сповістити Шевченкові, якої долі зазнали буковинські Катерини і Перебенді, але час від часу його тінь повертається до Марицеї, ходить лісом і там розмовляє з деревами і птахами, зворушено до сліз

слухає вірші поета, декламовані дубами і буками...» («Обрії»).

ЮРІЙ РАКОЧА
ДОРОБОК
ЛІТ

Юрій РАКОЧА

«НЕЗЛИМ ТИХИМ СЛОВОМ»

Себе не щадили, для іншого жили
Ці скромні освіти чуйні трударі:
Зло терли на порох, за Добрим стежили,
Щоб людяність дати землиці старій.

Взірцем вони були в Житті і Роботі,
І щиро любили свій край і людей:
Всі труднощі й болі топили в охоті,
В Любові до праці для рідних дітей.

Вони – педагоги, натхнені знаннями,
І тихо, і скромно Труд чесний вели:
Старались, щоб вчинки без хиби, без плями
В душі їх нащадків росли і цвіли...

КОЛИ ШУМИТЬ СМЕРЕКА

Коли шумить смерека
І ліс коли гуде,
В моїй душі то спека,
То рясний сніг паде.

Симфонія чудова
Любові, мрій, часу.
Моя душа нотова,
Сприймай всю красу.

У ЛІСІ

І буде прекрасно, якщо ти зумієш
Сприйняти всю мову і тишу лісів,
Якщо відчуваєш й збагнути умієш
У трепеті листя розмову часів.

Тут можеш відчути душі хвилювання,
Коли ранком дрозди розмови ведуть,
Коли сонце будить природи світання.
Коли первоцвіти з-під листя ростуть.

Тут можеш пізнати ти суть існування
І тайну, і силу, і радість життя.

Тут квітнуть священні і творчі бажання,
Якщо благородні твої почуття.

У лісі чарівно. Пташки в нім співають,
Міцніють, кращають усі почуття.
Крилатим натхненням любов заливають
Привабливі трелі співця-солов'я.

Весною і літом тут радість вирує
І пісня весела дзвенить, не змовка.
Трембіта долини і далі чарує,
І пориви серця плекає вона.

ТРОЯНДИ Й ЛІЛІЇ ЦВІТУТЬ

Троянди й лілії цвітуть,
Лоскоче радість грудь...
І тільки жаль мені, що йдуть
Хвилини – і не ждуть...
Так хочу знати їхню путь,
Куди вони ведуть,
Та не діждавшись, хай беруть
Всі ті, що доживуть!

РУШНИК МАТЕРИНСЬКИЙ

На камені сірим рушник може бути,
І камінь студений гарячим стає.
Із нього водиці ми можемо добути,
Як на рушникові веселка встає.

Рушник материнський – це шлях від порога,
Це ранок чарівний, що днину несе,
Це рівна, квітчаста у далі дорога,
Це труд благородний, що родить усе.

На тім рушникові то мамині очі,
Що нас дозирали, виводили в світ,
Усмішка та мила, що темної ночі
Робила нам днину, як райський привіт.

Рушник материнський – це Край-Батьківщина,
І матір, і батька ми бачим на ній,
І предків, і славу, і світлу вершину,
Блакиттю вповиту у небі самім.

Іван КОВАЧ

«НА ХРЕСТІ КРИВАВІМ ЧУТИ СТОГІН НОЧІ...»

ГОСПОДЬ-БОГ ЗМАЙСТРУВАВ БІЛЕ ДИВО

Заблякло увечері
світіння.
Стоїть на
порозі,
мов свічка.

Іду
і дивуюсь,
що знову
під стріхою ночі
(спопелілою)
Господь-Бог змайстрував
біле диво...

ПОТРІСКАЛО НЕБО, МОВ ДЗЕРКАЛО...

Потрісало небо,
розбилось, мов дзеркало,
а там, вдалині,
де шостий день
чекає сьомого,
прийшла несподівано,
зашуміла, мов пам'ять
розгнуждана,
паперова самотність...

МАЯЧІННЯ НЕЗГРАБНЕ РОЗПІНИЛОСЬ КАЛЮЖЕЮ

Завмер вітер
на хвильку
в кутику ока
заспрагло.

Океани розлиються
знову
тоді, коли
маячіння
незграбне
розпіниться
калюжею...

КІНЬ КОПИТОМ РОЗБИВ ОБРІЙ

При першій свічці
слово
стало півнем.
При другій свічці
кінь копитом
розбив обрій.
При третій свічці
ранок упав
з дерева дзвоном.

БОСОНОГА ТОПОЛЯ

У хвртці
зацарював полудень,
розлився широкою
рікою.

На тині
згорів голуб.

Босонога тополя
виросла в хвртці
тобою.

ЧЕРВОНІ ТІНІ КРАЙ ВУЛИЦІ

Червоні тіні –
край вулиці.
До грудей ти їх
горнеш,
мов квіти.
А потім, а потім
розколотий місяць
клубком яснокрилим
щезає
у пазусі білій.

СТІНИ УПАЛИ У НОГИ НЕБЕС

Ніч вигоріла,
неначе свічка.

Стіни упали
у ноги небес.
Місяць замовк
назавжди.
Під небом – ти,
немовби крапка.
Під небом – я,
осліплений секундою.

ЖМУТ ОТРУЙНИХ КВІТІВ, ПЛАЧЕ ДЕ ЗЕМЛЯ

Загубилось літо в пропастях осінніх,
наче голка срібна, випало в смерчах,
і шука дівчина серце в висхлімі сіні
з вечором змальованим в очах.

На хресті кривавім чути стогін ночі, –
вулиця зітхає й п'є гіркий полин,
та не бути пісні там, де поторочі
блудять поміж хмари вицвілих глибин.

Замість віч, лиш вікна й дзеркала вагітні,
жмут отруйних квітів, плаче де земля, –
й проскакали коні щастя незамітні
серед трав роздивлених здалля.

То між ними відстань спрагла, ненаситна
нездоленну пропасть знову одчина,
то в повторній смерті самота шляхетна
розтинає небо дике навмання...

ЗАПЛАКАВ ОБРІЙ ПРОГАЙНОВАНИМИ СЛЬОЗАМИ

Заплакав обрій
гіркими,
прогайнованими
сльозами.
І відійшов
замореним звірем
світанку
у безвість.

Павло РОМАНЮК

РОЗІП'ЯТЕ ЛІТО

НІЧ

Ніхто не вірив:
ні ти,
ні твоя тінь,
ні твій янгол,
одягнений
у весільні шати всесвіту,
що смерть тече-протікає
крізь ніч
моїх кісток,
нав'язуючи жилам
мерехтіння плінності.
Ніхто не впізнав
гармонію вулкану глини,
що вибухла
міріадною тишею
власного гробу,
райдуга
вмираючих душ
перетворюється
в солоний стовп.
Тому верби,
виструнчившись
в моєму оці,
плачуть вербово!..
Настане час,
коли
на роздоріжжях польоту
статуя смерті одягне
волошкову тугу...

РОЗІП'ЯТЕ ЛІТО

Зозуля сіла в трамвай,
ой!ой! – не кувала,
а плакала за двома
зозуленятами,
що покинула на пероні –
між небом і землею –
в гнізді висококрилого крука.
Лились сльози зозулі,
зрошували рейки воскові.
– Скоро станція пташинна!.. –
кричав ангел руху
в мегафон
з розп'ятого літа...
Настала ніч:

чорнокрейдяна,
мовчазна,
молитвенна,
китайкою пташиного співу
околисана.
Оберненим летом
пливла зозуля
аж до вітру високості
вклонитись,
минаючи безмежний ліс сонця...
Тільки плач зозуленят
розколював камінь
на межі –
між круговертю
і криком вертепу пори...

ТУНЕЛЬ

Ти взялась копати тунель
в снігах Гіпербореї,
я знайшов тебе
потойбік відлуння
снігового дзвона,
ростуть крижані квіти
і білі маки розцвітають
по твоєму тілі,
чисті едельвейси висоти
досягнеш,
із зорями засівши на розмову

Мал. Михайла ТРАЙСТИ

непорочну
сутинь обнімеш біло...

Сніжить в тунелі,
олені й ведмеді білі
слухають
«Пори року» Вівальді.
Настав час відпочити тобі,
кинути грудку снігу
в потойбік світу,
може,
заслониш око всевидюще
і, щоб не помітило мене,
як буду в кареті чорногривих
мчати на весілля
елементів...

СВІТЛОФОР

Та навіщо ж стільки
світлофорів
на роздоріжжях часу?!
Подорожні зупиняють кроки,
перевтілюються в левів
пустині життя
і ревуть ревучо...
З мого боку тротуару,
заселеного птахами,
повіває
теплим співом
полудневих зірок...
Я вже не в своїх сферах
купаю коси
суєти,
хмари тайн світу,
пір'їни лун...
Крізь руде кільце
відлуння
протікають ріки
овдовілих хотінь...
Пролетів ворон
крізь думку –
світлофор заїржав,
що аж і «зебра» безлюдна
озвірилась,
копитами пробудивши
порох духу
роздоріжжя...

Михайло Гафія ТРАЙСТА

РУМУНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР У БУХАРЕСТІ

«Для українського народу Тарас Шевченко означає те, що Міхай Емінеску для румунського народу. В той день, коли Румунію займає Тарас Шевченко, а Україну Міхай Емінеску, в той день Кобзар та Лучафер проїжджатимуть під руку світ вздовж і поперек і так підіймуться в царство цих двох рідних мов, української та румунської, а Україна та Румунія залишаться найкращими образами в пам'яті людства».

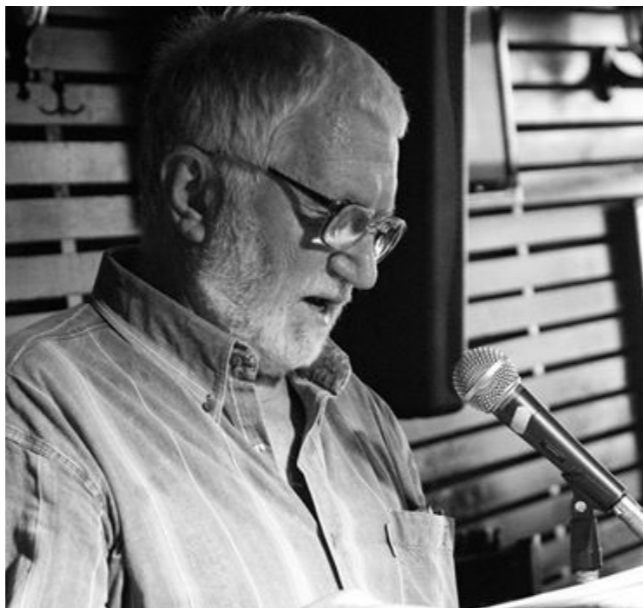
Степан ТКАЧУК

Літературна медійна група «Шинель Гоголя», який складається з видавництва, культурно-літературного журналу, блогу та літстудії (всі під тим самим іменем) заснована Культурно-християнським товариством українців Румунії ім. Тараса Шевченка, вже кілька років, як стала досить відомим у літературних колах

Данієла Тома

Бухареса. На літстудії «Шинель Гоголя» часто читають відомі румунські письменники та поети, як Аурел Марія Барос, голова Бухарестської асоціації письменників Румунії, Штефан Доргошан, Сільвія Забарченко, Трео Ангел, Данієла Тома, Клаудія Мінела та інші, а бухарестські румунські літстудії, як «Ісіс», «Літературний чобіт», «Літстудія швидкої допомоги», «Клуб прози» часто запрошують українських

Корнелій Ірод

письменників читати свої твори.

Один з таких заходів відбувся 10 червня, в приміщенні АртКлуб Андалівія під назвою «Румунсько-український літературний вечір», організований засновниками «Літстудії швидкої допомоги» – поетесою Данієлою

Михайло Траїста

Тома та гітаристом, членом гурту «Маленький Париж» Йоном Калоте. На цій літературній зустрічі, як

сказала на відкритті заходу Данієла Тома: «зустрілися представники двох культур: української та румунської, автори, які трудяться на літературних нивах двох націй, спадкоємці Шевченка та Емінеску...». Вечір розпочався виступом депутата Івана Марочка, який представив українську громаду Румунії, присутнім було цікаво дізнатися, скільки українців проживають в Румунії і в яких краях, про наші церкви, школи, обряди та звичаї, які заходи ми організуємо. На закінчення виступу він прочитав уривок з шевченківського «Заповіту» в перекладі на румунську мову.

Письменник Корнелій Ірод, добре відомий в румунських літературних колах, був присутній на зустрічі зі своєю дочкою. Він прочитав спочатку уривок із свого оповідання «Іс, Міс, Тіс...» із циклу «Промахи»,

Чіпріян Кірвасіу

з яким читачі «Нашого голосу» уже мали можливість ознайомитися, а потім його переклад румунською. Коли Корнелій Ірод почав читати, в залі стало тихо, як у церкві, хоча мало з присутніх знали, що він священик, але скоро тишу почали переривати то рясний сміх, то бурхливі оплески. Після виступу, присутні підходили до Корнелія Ірода, гратували його і цікавились, як можуть придбати його румуномовні твори.

Письмениця Сільвія Забарченко, яка не вперше брала участь в таких українсько-румунських заходах, продекламувала низку своїх віршів, присвячених Україні, місту Києву та козакам, а також розказала про свою подорож до Києва та зустріч із київськими письменниками.

Опісля виступив Михайло Траїста, який прочитав поему «Каміння ніколи» та оповідання «Баба Гафічка» у перекладі на румунську мову. Українську частину

Адріан Сучу

літературного вечора завершив Дан Васілеску, член ансамблю «Зоря», який виконав кілька пісень, між якими «Гімн для Мараморощини» на слова Михайла Траїсти та українську народну пісню «Зелене листя, білі каштани».

У продовженні літературного вечора свої твори читали поети Чіпріян Кірвасіу, редактор румунського телебачення, Адріан Сучу та Дан Марта. Всі виступаючі висловили співчуття українському народу і підтримку у дні важких випробовувань для України,

Йон Дан Марта

і запропонували нові зустрічі, на яких ми будемо не тільки читати свої твори, а й знайомити їх з творами сучасних письменників України, як Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Оксану Забужко та інших.

Корнелій ІРОД

ВЕСІЛЛЯ

(Із циклу ПРОМАХИ)

(Продовження з № 239)

Ніколи не знав я, чому на Євгеновім весіллі не був його найкращий друг Костіка Буцура. А хто його знає... Зі всіх Євгенових колег був лише я. Він дуже настоював, щоб я приїхав (Реєстрував шлюб він тільки у міській раді, у церкві не вінчався, і не через те, що в ті роки декому було це дійсно небезпечно, але не для всіх, зрештою, Євген ще не був членом партії і не займав жодної відповідальної посади, а просто тому, що вважав він себе атеїстом...), отже, він дуже настоював, щоб я був на його весіллі, хоч я не горів бажанням і вибачався, мотивуючи, що обіцяв професорові Октаву Боянджію супроводжувати його саме в ті дні (професор збирався відвідати разом зі своєю сім'єю буковинські монастирі). Октав (Таві) Боянджію був одним з кращих моїх друзів. А як познайомились ми п'ять років тому, як подружили у «домі божевільних», де пролежали на «панську» хворобу (невроз та безсоння) поверх трьох місяців у тій самій палаті я вже розповів у «Спогадах з дурдому». Я подякував Євгенові за запрошення, але, кажу, мушу дотримуватись обіцяного. Тоді він вирішив – навіть дуже радо – запросити на весілля й професора Боянджію (я познайомив їх з рік тому): ви гадаєте, що в такому містечку як Серет, мало означало мати серед весільних гостей університетського професора? Та ще якого професора! Октав Боянджію – колишній підпільник, колишній шеф секції ЦК (під рукою Ани Паукер), відомий соціолог широкої культури, «шухлядний» поет (Тудор Аргезі подарував йому свою книжку з такою присвятою: «Панові Октаву Боянджію, якого, на жаль, читав я тільки в рукописі»), дуже приємний співбесідник і, поверх всього, не лише любитель вина (горілку пив рідко), а й справжній знавець; він міг – так хвалився професор – сказати вам, мов професійний дегустатор, усе про будь-яке вино: не тільки сухе воно чи солодке, біле, червоне чи рожеве, бо це під силу будь-кому, але й якого сорту вино, старе воно чи молоде, яка його міцність, з якого винограду і, приблизно, навіть з якого року те вино, до яких страв підходить і т.д. А тому Євген попросив свого батька, щоб купив попри коньяк та стару цуйку (відомо, що на Буковині п'ють здебільшого міцного) і задовільну

кількість вина, але першосортного, бо на його весіллі буде вибагливий знавець.

Одну ніч і один день оті тридцять, тридцять з чимось весільних гостей їли-пили й веселились, як кажуть, у хорошому настрої, приємно й весело, але не надто галасливо, бо більшість з них були вже немолоді. І все ж, співалося й танцювалося (сусідка принесла програвач і купу платівок), а час від часу старші особи та пані Боянджію з дівчатами відходили на кілька годин відпочити у навколишніх кімнатах (декотрі навіть у сусідські) і потім поверталися зі свіжою охотою до забави.

У перервах між танцями та співами велися розмови – то між двома-трьома особами (родичі, які давно не зустрічалися або молодші, що взагалі ніколи не бачилися), то ширші дискусії, у яких брали участь майже всі і коли у центрі уваги поперемінно були якийсь крикливий Євгенів двоюрідний брат із Брашова, лікар гінеколог (він розказував такі сороміцькі жарти, що баби затулювали долонею не вуха, а чомусь рот, а діди реготали, уявляючи кожний, що тільки він міг бути героєм даного жарту), але найчастіше професор Боянджію, якого всі слухали з явним інтересом.

Другого дня під вечір Євгенів батько, колишній мій викладач малювання, пильно задивився хвилинку на мене стурбованим поглядом, потім кивнув головою – викликає, значить, мене з-за столу і, мабуть, щось хоче казати. Відводить мене набік і радиться зажурено:

– Що мені робити? Закінчилося вино! Стидно перед бухарестським професором... Я не гадав, що вип'ється стільки вина... Чомусь усі накинулися на вино. Є пиво, є коньяк, а де тепер взяти вина? Сьогодні неділя, вечір. Завтра...

– Не журіться, пане професор! – підбадьорюю я. – Нічого, я переконаю професора Боянджію, щоб сьогодні пив пиво.

Але пан Мигайчук каже:

– Є у мене у пивниці якесь вино, та не гадаю, що може сподобатися такому спеціалісту. Я сам його робив. Із фігів...

– А не дасте покуштувати? Може...

У пивниці Євгенів батько мав в'язаний скляний бутель на троє відер, закоркований і засмолений сургучем. Він обережно зняв застиглий ковпак, розкоркував, висмоктав червоною трубкою вино у глиняний глек, подав мені й питає:

– Пив ти коли-небудь фігове вино?

– Ні, – признаю і спішу скуштувати.

А вино просто чудове! Аж не віриться. Напівсолодке, міцне, лоскоче ніздрі ніжним букетом, в ароматі ледь

відчувається нотка паленого цукру, як у доброякісних солодких винах.

– Ну? – нетерпляче питає Євгенів батько.

– Просто краса!

– Не кажи!.. Можна таке подавати?

– Певна річ! Я гарантую, що професорові Боянджію сподобається. Але знаєте що? Ви не кажіть, що воно фігове...

– Е, хіба годиться брехати?..

– Нічого, пожартуємо...

Наливаємо вино у кілька пляшок обережно, щоб не скаламутити, і несемо весільним.

– Ось, Таві, – кажу я професорові Боянджію, – закінчилося вино, і батьки жениха хочуть подати до столу цього вина, але перед тим хотіли б почути твою думку визнаного спеціаліста...

Після одного дня і однієї ночі побування я – уже трохи «горівчений» – був охочий пожартувати й навіть не збагнув, у яку пастку заманюю свого друга.

Засіла тиша. Професор Октав Боянджію попросив чистий бокал, я налив йому на два пальці (як при офіційній дегустації), а він, поколотивши трохи, понюхав кілька разів:

– М-м-м... – протягнув він задоволено.

Підняв бокал проти світла:

– Чистезолото! – понюхав знову і тільки тоді сорбнув ковток, але не проковтнув, а покачав вино туди-сюди, ніби полоскав рот, схвально кивнув головою, ковтнув і виголосив вирок: – Нууу! Так, це дійсно вино! – випив ще ковток і додав: – А тепер скажу вам сорт, також звідки походить це чудове вино і з якого воно року.

Професор простягнув бокал, щоб я ще долив, понюхав, примружив очі, піднімаючи бокал проти світла, відпив трохи й заговорив:

– Це вино, якщо не прямо із славетного Котнару, то з близької зони. І не нове воно, й не дуже старе – якихось 5-6 років.

Я вже жалів, що мій жарт набрав небажаного розгортання, і думав, як уникнути незручної ситуації, іншими словами, як поступити, щоб не осоромити прилюдно свого друга, коли всі довідаються, що розхвалене ним вино не з винограду, чого він як спеціаліст не вгадав. Я зосереджено підстерігав сприятливий момент, щоб перебити його й почати іншу розмову, коли зненацька – червоний, мов зварений рак, і дуже веселий – із сусідньої кімнати наблизився Євген. Він не бачив початку цієї сцени, тому не розумів, що діється. Таві Боянджію, жартуючи, посварився на нього пальцем:

– Ти не міг, Євгене, попередити?

– Що? – витріщився Євген, наче з ліжка упав.

– Що матимеш на своєму весіллі таке чудове вино.

– Котре вино? – не розумів Євген.

– Закінчилося куплене вино, – ніяковіючи, пояснив йому батько, – і приніс я свого з пивниці...

– А, – оговтався нарешті Євген, – подобається вам вино мого тата? Воно з фігів...

Зустріч бухарестських українців із заступником голови СКУ Миколою Плав'юком (в центрі). Крайній зліва Євген Мигайчук.

На хвилину-дві засіло дуже неприємне мовчання. Я навіть не наважувався глянути на Тавію – пробував тільки уявити собі, як почував він себе після мого вкрай дурного жарту, тим більше, що серед загальної тиші весело засміялися його дочки, а гінеколог таки зареготав. Але на моє щастя, хтось включив програвач, і пролунав відомий віденський вальс.

Через годину, ніби забув моє хамство, Таві Боянджію запропонував, щоб ми покинули Серет на другий день вранці і направились автобусом спершу до монастирів Гумор, Воронец, Молдовіца, а потім... А я – аж не віриться! – вкоїв ще одну дурницю: рішуче відмовив їхати з ними, бо, кажу, мушу обов'язково відвідати маму. Та, розуміється, міг я поїхати до мами і після монастирів, але просто здавалося, що всі погляди сім'ї Боянджію засудливо припікають мене, а я був не в силі витримати такого докору.

– А ти обіцяв нам ... – Тіна та Кока почали навіть плакати.

І все ж таки я поїхав до мами.

Буває нераз, що пробуєш поправити якусь свою дурницю, а напрокудиш іншу. Як кажуть: грішним ділом – докір сам собі за власну провину...

А пізніше я з неабиякою радістю констатував, що, завдяки Тавієвій шляхетній натурі, його благородній душі, наша дружба не потерпіла.

(Продовження з № 239)

У мене не було мотивів, щоб наполягати. Мовби то увійшовши в якусь сонну атмосферу, поспішаючи до моєї квартири, здавалося, що хода моя була якоюсь хиткою. Я спотикався. Знаходився в забороненім просторі. Будь-які відкриті двері в ті моменти могли здатися тільки пасткою. Я повинен був проникнути непоміченим, уникнути будь-якого погляду. Майже зумів. Коли я спустився, дивний висновок породив натовп інших припущень, зовсім нісенітних. Усередині було занадто тихо. Я не вчував навіть виляску власного дихання. Здавалося, що все те, що я бачив, застигло, руйнувалося. Назавжди. Почуття відрази нівечило мене, і повертало до реальності, нагадуючи відбиток жінки, від якої я втік. Вочевидь, та нав'язлива ідея, бажання віддалити все те, що я починав зневажати, усе те, чого торкалися і її руки, контрастувало зі словами моєї дружини, з її зізнанням: «Відколи я зустріла тебе, дивлячись ретроспективно, у своїм житті я не хотіла б поміняти абсолютно нічого. Може, це тільки один із простих способів зізнання в коханні».

Мигцем, знаходячись на межі свідомого, я збагнув, що маю діяти. Увійшов всередину. У мою квартиру. Помітивши планшет на тумбочці побіля ліжка, я почав вивіряти вирішальні повідомлення. Хоча пристрій повідомляв про необхідність поновлення мультимедійних аплікацій, мене цікавила велика кількість непрочитаних звісток; декілька десятків. Мене цікавили тільки слова дружини. Я боявся, аби з нею не трапилося щось непередбачене, щось, що могло бути одним із підступів недоуки, результатом її ревностів. Сама думка здавалася дійсним нещастям.

Чому не відповідаєш? Майже щогодини, ще із самого ранку, на наш спільний аккаунт надходять усілякі повідомлення, переважно стосовно публікації твого роману. Ім'я відправника мені зовсім невідоме. Гадаю, що це хтось із редакційного колективу. Якщо ти в зоні, під вечір, після четвертої, тебе чекають у готелі Імперіал. Особисто, думаю, що не слід оминати подібні нагоди. Май на увазі, що більше, ніж про наш добробут, йдеться про твою кар'єру.

Сьогодні, 13:27

Було ясно. Навіть і слова дружини підтверджували мій здогад, домисел, що божевільна грала якомога

підло. Піддаючись до фальшивої ідентичності, мала на меті збити з пантелику, уявляючи водночас, що поряд з нею моє життя мало б інший сенс.

Якщо відмовишся від сьогоднішньої зустрічі, перейди до наступного кроку, причиню біль твоїй дружині. Я не маю на увазі тільки деяку брехливу відвертість, а, у першу чергу, попереджаю, що спричиню їй тілесні ушкодження. Насправді, я тільки продемонструю тобі одну із твоїх ідей: іноді одна єдина мить вартує більше, аніж цілий рік, прожитий в очікуванні. Ти ж занадто розумний, щоб спробувати протистояти. Може, що й сам здогадуєшся про наслідки.

Сьогодні, 14:38

Можемо існувати й без тих чужинців, які не здатні змінити навіть і наші погляди, наші помисли. Але, без близьких осіб, банальна присутність яких впливає навіть і на наші прості дії, наше життя, не має жодного сенсу. Можливо, відповідні думки, передуючи напади, що надходили без зупину, не були тільки загальними поняттями.

Шукаючи необхідні рішення, я повертався до всіх тих повідомлень. Чекав того дня, в якому міг би радіти, спостерігши її відсутність, упевнюючись, що нарешті їй вдалося зрозуміти марність своїх наполягань.

Час минав. Загрози ставали все більш страхітливими.

– З тобою відбувається щось зовсім дивне, – спостерігала дружина. – Не у твоїм характері вести себе отак, здаватися таким віддаленим.

– Усе це тільки через нового персонажа, – намагався пояснити.

– ... заплутаний, дратівливий, мінливий. Звичайно, що власне це хочеш мені уточнити. Я пізнаю тебе так добре, що вгадую навіть і твої думки. І все ж, здається, що всі ті імена, від яких загрожують тобі, належать тільки одній єдиній особі. Я перечитала все те, що ти отримав за останній час. Вирішила піти. На деякий час, житиму в колишньої знайомої. Дозволю тобі привести в порядок твоє особисте життя.

– Але...

– Дозволь мені закінчити. Думаю, що ти пізнаєш її. Гадаю, що знаєш, хто є та напасниця. Абиж, той факт, що не визнаєш переді мною і не називаєш її справжньої

ідентичності, не дає мені права звинувачувати тебе. Знаю, що ти піддаєшся до відповідної плутанини, тільки щоб захистити мене. Може, маєш рацію. Може, це досить мудре рішення.

3.

Майже із самого початку, не маючи підстав для сумнівів, я не могла не помітити ту остерогу, якою вона вберігала свою впевненість. Враховуючи вагу тих хвилин, вона говорила без жодних вагань. Твердила, що в лиховісні години знаходилася саме у своїм помешканні. Знічена через мою єхидну посмішку, якимось розгублено відрікалася від усіх моїх порад. Звелася на ноги, ждучи, напевне, найменшої моєї похибки, залишаючи враження, що на неї чигала якась безпричинна погроза. Випросталася на повен зріст.

– Навіть не думай. Хоч і впевняєш, що шанси на вилікування могли б значно збільшитися, я відрікаюсь від опори тих ізгоїв. Врешті, це всього лиш нікчемна рана.

– А якщо це зовсім не так, як ти кмітиш? – похапцем, втрутилася я до суперечки.

– Одначе, я вдосталь добре відчуваю, що власне зі мною діється, пробелькотіла вона.

– Едвіна, – не поступалася я, – як між нами, між жінками, дозволяй мені розгледіти травму.

– Звичайно, – погодилася зовсім несподівано, незрозумілим терплячим тоном. – Залюбки, дозволю тобі робити зі мною абсолютно все, що тільки захочеш, якщо пообіцяєш, що допоможеш збутися цієї пекучості, яка розриває мої нутроці. Це якась нечітка біль. Здається, буцімто щось палаюче та густіле тече в моїх жилах, набирає брудних вилисків у моїх думках там, де ти, де твоя бездоганна присутність.

Я не вбачала жодного рішення. У відчаї гадала, що не буду змушена терпіти всі її мудрування. Одна єдина втіха могла вдовольнити її. Простий дотик.

– У цьому випадку, – відсікла я, немовби звільнилася від невиносного тягара, – при цих обставинах, гадаю, що мені слід повертатись до дому.

– Усе те було тільки прямодушною вихваткою, – вибачалася вона. – Я не така нісенітна, як ти гадаєш. Думаю, що не помилилася. Думаю, що моя проникливість мене не підвела, коли припустила, що ти можеш бути моїм надійним другом. Іноді відчуваю наглу необхідність звільнити себе й від власної особи. Відчуваю, що не витерплю. Мій біль накопичується у всілякі спустошливі думки, що застигають у якимсь затхлім органі, у якійсь нечіткій темряві, що затаїлася в сховку моїх нутроців.

– Я дуже добре тебе розумію, – ледь чутно про-

шепотіла, тільки щоби не була змушеною слухати інших пояснень, які могли обов'язати мене стати більш примирливою.

І все ж таки, я почувала себе обуреною через те, що не могла допомогти їй. Більше ніж будь-коли, у тім чужім просторі, де мені грозили навіть тіні, вирішила, що треба було переходити до здійснення розробленого плану. Треба було вбити її. Я всміхнулася. То було тільки відволікаючим маневром для приховання моїх намірів. З фальшивою веселістю я продовжувала гнутися до твердженя: «Розумію тебе і гадаю, що ти зумієш. Я допоможу».

– Будь яснішою! – ляпнула спересердя.

– Твоя проблема є дуже чіткою: незалежно від улесливості, бачу, що відмовляєшся поступатися. Хочеш домінувати щоразу. Але чоловіча наявність передбачає щось інше. Щоби здолати його, вибач за відвертість, уважаю, що ти повинна збутися ідеї невпинної зв'язи.

– Облиш! Це якась непроникна чорнота. Якщо протестую, не означає, що піддаюсь наклепам. Прозирни, що я ніколи не споминала твого чоловіка. Я й не знаю, з ким ти ділиш своє ліжко, мене й не приваблюють такі мізерні деталі. Для мене тільки ти була й завжди залишишся моїм найкращим другом. А конотації цього слова можеш трактувати, як тобі завгодно. Знаю, що відчуваю. Знаю, що було б неможливо пояснити тобі це лихо. Ризикувала б видатися істеричною.

– Гадаю, що зараз урятувати нас може тільки чай.

– Чай? – здивувалася.

– Під час останнього круїзу від одного симпатичного чоловіка я дізналася про новий таємний засіб заготовлення цих ласощів. Кінець кінцем, залиш усе в моє розпорядження.

– Навіть якщо б ти дуже прохала мене, я б не погодилася вдовольнити ці твої палкі бажання. Відчуваю якусь нерозбірливу втому. Якусь слабкість у кінцівках. Знайдеш мене в дортуарі. Згадала, що повинна вислати декілька важливих повідомлень. До дистриб'ютора однієї косметичної фірми. У цей період у них звабні знижки. Мені до вподоби їхні пропозиції. Замовлю дещо й для тебе.

– Навіть не думай! Чи міркуєш, що на мене дме якийсь зустрічний вітер? Хоча й у твоїх пестоцях не маю настійної потреби, я не піддаюся до всіляких забобонних звичок, мов якась почвара, яка щойно оклигала від хвороби, – виголосила я, немовби вивільнилася від якогось міцного сну.

– Добре, добре! Кмітуй за своїм часом, – звеліла вона.

(Далі буде).

Марія ЧУБІКА

ЖИТТЯ ПРОЖИТИ – НЕ ПОЛЕ ПЕРЕЙТИ

(Оповідання)

(Продовження з № 239)

Пан Мірча чекав нас із машиною і ми скоро опинилися вдома в обіймах матері, яка крізь сльози розказувала, як скучала за нами.

Я поклала на стіл всі привезені гостинці, подаровані моїми добрими сусідами: сметану, яйця, сир, молоко, літні яблука – виннянки та хрупавки, – баронські груші і мої улюблені чебрець, васильки та любисток.

Також прихопила із собою один гарно вишитий рушник (домотканий із бавовняних ниток.)

– Яка вишукана майстерність! А скільки праці! – вигукнула мама, коли розглядала його. – Ну як ти почувалася вдома? – запитала вона і ніжно обняла нас обидвох.

Я заплющила очі. Із пам'яті виринав мамин образ і на очі почали набігати сльози, але я стрепенулась і відповіла:

– Дуже добре! Там, біля Тиси, Кимпи і Мигури завжди свіже, чисте, насичене озоном повітря. Ніччю зорі такі яскраві, як ніде інде, і блимають, немов моргають звідти, з висоти. Біля хати, на городі, гуляють аромати квітів та стиглих літніх яблук, груш та слив, а ще там чується скрип возів, переповнених мішками картоплі, кукурудзи, буряків.

«Це все так бракує мені!..»

– подумала я, але промовчала, щоб не образити чоловіка та маму.

– Наступного разу без вас, мамо, не поїду. Все те ви маєте побачити своїми очима, і вас зачарують пейзажі мого рідного села.

Коли ми вже збирались ошчасливити маму радісною новиною, у двері постукали. До кімнати увійшла пані Клара, яка привіталась із нами, обняла і поцілувала мене.

Вона зайшла повідомити, що на станції з'явилися два вільних робочих місця – касирів.

– Мій чоловік сказав, щоб ми обидві сьогодні ж здали відповідні документи. А вже від завтра починається кількадемна практика, ну, а вже опісля слідує робота. Ви подумайте і через годину дайте відповідь, – сказала вона і вийшла.

Я зраділа і попросила поради в Алекса та мами.

– Йди, дочко, йди! Я впоруюсь із домашніми клопотами, а вам, молодим, гроші не стануть на заваді, – сказала мати і притулилась до нас обох.

Наступного дня ми з пані Кларою почали практику, а вже через тиждень працювали. Робота не здавалась мені важкою, тому що я була звичаєна працювати ще з дитинства.

Робочі дні проходили скоро, скоро. А як же я зраділа першій моїй зарплаті.

– Ці всі гроші мої? – запитала я пані Клару.

– Твої, Анничко, твої, – відповіла вона, сміючись, і обняла мене, мов старша сестра.

Життя продовжувалось в злагоді та любові.

Ми з чоловіком ходили на

роботу, а мама поралася із домашніми справами. З того часу, як дізналася про мою вагітність, не давала мені нічого робити, щоб, боронь Боже, я не втратила дитину. Купувала для нас багато овочів та фруктів, аби ми мали необхідні вітаміни.

Коли хтось із сусідів питав кого чекаємо, хлопчика чи дівчинку, вона відповідала:

– Що Бог дасть – те і буде.

Із криком появився на світ мій первісток – хлопчик, який мов дві каплі води, був схожий зі мною, або, можливо, мені так здавалось у ту щасливу мить.

Через хвилинку серце защеміло, бо подумала, що мій чоловік та мама, напевно, бажали б, щоб він був схожий на батька. Але я помилялася, вони були щасливими і з нетерпінням чекали нашого повернення додому.

Синочок, неначе відчував нашу любов, ріс, «як з води», та набирився сили і, головно, не був плаксивим. Незабаром ми повернулися додому.

Був гарний сонячний день, хмарки кудись поховалися і залишили сонечко, щоб вітало нас і гріло своїм теплом. Мама сказала:

– Він буде щасливим!

– Дай Боже! – додали ми з чоловіком.

Щаслива бабуся радо навчала мене і допомагала, весь день клопоталася біля внука. А про Алекса нічого й казати. Як повертався зі школи, то прямо до синочка, цілими вечорами говорив до нього та грав йому на скрипці.

– Хочу, щоб він пішов слідами свого дідуся, мого батька, і став знаменитим на

всю країну, – часто повторював він.

А я дивилась на них двох, і все моє єство наповнювалось великим людським щастям. Я зрозуміла, що сім'я і щастя – безцінний подарунок для мене від Всевишнього Господа.

Коли залишилась в кімнаті тільки із синочком, який міцно спав, я склала руки для молитви, стала навколішки і щиро мовила:

– О, Господи Боже, дякую Тобі за все, що зробив для мене: не залишив мене самотньою, як билину в полі (колись мама співала таку пісню про її долю:

«Ні з ким в полі жито жати,
Ні з ким снопи в'язати,
Ні з ким сісти хліба з'їсти,
Щиру правду сказати.

Сама в полі жито жала,
Сама снопи в'язала,
Сама сіла, хліба з'їла
Жалісно заплакала»).

Дякую, що Ти подарував мені доброго чоловіка і синочка, сім'ю, щастя, такі необхідні для людини. А вони для мене все. Вони для мене, як сонце для дня, а місяць і зорі – для ночі, як кринична вода при спразі.

Бо що ж самотня жінка без сім'ї? Це як городець без прекрасних квітів, як ліс без дерев, як садок без щебетання пташок, як дерева без плодів, як криниця без води.

Діти – краса нашого життя. Вони наше щастя! А сім'я, кохання та щастя – вічні нерозгадані цікаві загадки...

(Далі буде).

ХТО УЛЮБЛЕНИЙ

ПРИТЧА
ПРО МАТЕРИНСЬКУ ЛЮБОВ

Якось раз одну багатодітну матір запитали, кого з синів вона любить найбільше. І вона, усміхаючись, відповіла:

– Послухайте серце матері:

Мій улюблений син, якому я віддаю душу і серце, той, хто захворів, – до тих пір, поки не одужає.

Той, хто в дорозі, – поки не повернеться додому.

Той, хто втомився, – поки не відпочине.

Той, хто голодний, – поки не насититься.

Той, у кого спрага, – поки не нап'ється.

Той, хто навчається, – поки не вивчиться.

Той, хто голий, – поки не одягнеться.

Той, хто безробітний, – поки не знайде роботу.

Той, хто в женихах, – поки не одружиться.

Той, хто батько, – поки не виростить своїх дітей.

Той, хто пообіцяв, – поки не виконає.

Той, хто винен, – поки не покається.

Той, хто плаче, – поки не перестане.

І вже з сумом у голосі докінчила:

– Той, хто мене залишив, – поки не повернеться.

Михайло-Гафія ТРАЙСТА

У НІЧ НА СВЯТОГО АНДРІЯ

(Новела)

(Продовження з № 239)

Йошка повертався до замку у доброму настрої і задоволений своїм життям, випита горілка, видно, почала робити свою справу. У п'ятдесят два роки, відчував себе ще молодим, а панночка Марта, сестра нотаріуса Ністора, завжди посміхалась задоволено, коли ранками покидав її ліжко, хоча була молодша за нього на двадцять років.

«Хай не говорить мені ніхто, що з роками я змирюсь зі старістю, бо його пішло під сто чортів...» – подумав Йошка, відчувши якусь дивну порожнечу в душі. І немов не вистачало йому суму, який несподівано огорнув його, десь з-під Ковника почувся жалібний голос жінки, яка голосила за мерцем:

«Йой, цібику, куди збираєшся, куди-и-и-и?..
Йой, відай на кодришур, цібику, на кодришу-у-ур...
А удти ще ніхто са не вернув, цібику, ніхто-о-о...
Не йди, цібику, не йди, бо і ти са не верне-е-еш...»

Йошка перехрестився і потягнувся рукою до пляшки з горілкою, надіючись, що зможе прогнати страх, який раптом огорнув його душу.

«Йой, Марічко, закрий ворота, закри-и-ий!
Най не йде нянько нігде, най не йд-е-е-е...
Йой, Іванку, куди хоч іти, куди-и-и?...
Останься із нами, Іванку, останься-а-а...»

– Ось яке воно життя! – промовив сам до себе Йошка, слухаючи жалібне голосіння. – Як сказав би Аврамко: життя, це така штука, така штука, що ніхто не вийде з нього живим...

«Ой, на кого нас лишаєш, на кого-о-о?..
Удки тя будеме узирати, удки-и-и?..
Йой, відай уже бурш не прийде, ні-і-і...»

– Хтозна скільки буду і я топтати зелену травку?.. Дивись, я наївся, напився, намуштрав Аврамка, а чи дійду до замку?.. – мучили думки Йошку.

«Йой, яку погану ти хижу учинили, яку погану-у-у...
Йой, не має укон ні дверей, не ма-а-ає...
Йой, Іванку, устань та говори зо мнов, говори-и-и...»

Пізніше, розпрягаючи коней, Йошку знов почали мучити думки: «Хто б міг сказати, чи я доживу до завтра?..»

І враз його охопив сильний жах перед життям... Вранці знайшли його повішеного в стайні.

БАНКІР ФРАНЦ ПЕЙТЕР

Четвер 12 грудня, 1907 р.

Австрійського походження банкір Франц Пейтер дожив до тридцятивосьмирічного віку, не будучи п'яним ні разу, і окрім своєї покоївки Марти, молодшої на дванадцять років, не переспав з жодною жінкою. Навіть полювання чи риболовля не цікавили його, як його друзів, натомість азартні гри, особливо покер, були пристрастю його життя, ймовірно, успадкованою від батька, якого він дев'ять років тому знайшов повішеним на горіщі.

Ніхто не знав справжньої причини, яка довела його батька до самогубства, одні казали, що він програв у карти величезну суму грошей, інші, що його покинула чешка Анока, яку кохав до безтями, а декотрі, що останнім часом Господь відібрав йому розум...

Франц був упевнений, що не гроші були причиною самогубства, батько не міг програти таку величезну суму без того, щоб вони з братом помітили, а щодо чешки Аноки, то вона не покинула б його нізащо в світі. Але про те, що останнім часом він не був при повному розумі, Франц знав і сам, бо відколи його сестра Тереза осоромила їх шляхетний австрійський рід, бо вийшла заміж за бідного вчителя Андрія Андрейку, відтоді батько занепав здоров'ям.

– Осоромила нас на весь край, і не тільки шляхетні люди, а навіть голодранці сміються з нас і говорять: «Дивись, покинула місто, розкішний дім і перейшла жити в халупу бідного шустера*».

Учитель Андрейка жив разом зі своїм батьком Штефаном на околиці містечка, на правому березі річки Ізи.

– Як могла нас так осоромити, та ж ми з такого роду, з такого роду... У нас же шляхетне коріння, ми шляхетної нації... – повторював безперестанно і навіть, якимось стрінувши Штефана Андрейку, сказав йому по-доброму:

– Не можна так, Штефане! Твій син мусить знати своє місце у нашому суспільстві! Не можна щоб він

осоромив дівчину з шляхетного роду!

– Та хіба я ходив до тебе у свати, хіба я хотів кузлатися з тобою, га?! – аж викрикнувся на нього Штефан.

Така зневага ледь не звалила його з ніг, але він зробив зусилля і стримався, промовив більш до себе, ніж до Штефана:

– Я не знаю, що вона знайшла у твоєму синові?

– Ха-ха-ха!.. – розсміявся Штефан. – Мой, свате Пейтере, твоя дівуля, може, побачила мого сина, коли пішов, бо в нас з Андрейкового роду такі пішала, що можемо перетрахати весь ваш «шляхетний рід»!

З того часу батько Франца не виходив з дому і у себе не приймав нікого.

– Я сват останнього голодранця, тому недостойний, щоб шляхетні люди переступали мій поріг, – відповідав, коли хтось хотів навідатися до нього в гості.

Та наче цього не було досить, Штефан Андрейка щовечора в Янкелевій корчмі «Іржава підкова» розвеселяв людей, розповідаючи про свого свата з «шляхетного роду». Люди балакають собі про одне, про інше, а він не минає можливості втрутитися в розмову:

– Якраз про це ми розмовляли із моїм дорогим сватом Пейтером...

Люди сміялись, що аж за животи тримались. Чи, буває, в корчмі тихо, кожен думає про своє, а Штефан починає:

– Сьогодні запросив мене сват на обід і каже: «Пане Штефане, ти дуже розумна людина, тому я хочу порадитись з тобою, бо, ади, маю проблеми з банком...».

Іншим разом тільки відкриє двері і вже гукає на корчмара:

– Ану, Янкілью, налий склянку вина, бо єм ся нажер свинини у свата Пейтера, та ня так пече, що аж...

А після випитої склянки, нібито насправді наївся м'яса, витирав рукавом вуса і, присмоктуючи, додавав:

– Добресеньке винце, добресеньке, але не таке, як у свата!

Все це доходило до вух нещасного батька і крок за кроком вело його до божевілля.

Навіть Франц спробував поговорити із Штефаном, але той почав глузувати з нього, говорячи ламаною угорською мовою:

– Йой, Іштенем, дорога моя Франц! Ти гадала, що можеш чухала за волоське пітятко Марто, твоя нянька може чухала за чеське пітятко Аноки, а мій син не може чухала за австрійське пітятко твого сестра, а Бог би тебе побив! Дивись, бо зараз тобі поясню коликом по спині, і зрозумієш, як то стоять справи!

Через рік після смерті старого Пейтера, помер і Штефан Андрейка, його сина Андрія 2 серпня 1914

року взяли до війська в 85 реємент, який знаходився у місті Балашадярмат, а у вересні того самого року він упав у бою поблизу Львова. Бідна Тереза, зіставшись сама на світі, пробувала кілька разів повернутися додому, але Франц не дозволив, не пустив її в дім, звинувачуючи у смерті батька. Його брат Жосеф ще в 1912 році, коли в Сігетґраді відкрився Марамороський банк, переселився до Відня, взявши з собою тридцять тисяч австрійських крон. Уважав, що стільки йому належить, а решту – двадцять вісім тисяч, дім і весь маєток, – залишив Францові і Терезі, уразі якщо Франц передумає і захоче поділитися із «шлюхою», а якщо ні... «То вже мене не стосується...» – сказав братові Жосеф.

Справи зіпсувалися, ще перед війною селами почали відкриватися народні банки, люди почали лихо дивитись на таких, як він. Кілька разів збирався переселитися до Відня, але щоразу передумував, ніби щось його тримало на місці, сам не знав що.

Всім господарством керувала Марта, яка з покоївки стала великою пані, а коли говорила про свого господаря-коханця, то називала його «мій Франц», або просто «мій».

– Спішу додому, бо прийде мій, а обід неготовий, – зухвало говорила перед сусідами.

Єдиною втіхою Франца стала гра в покер і зустрічі з представниками «шляхетного роду», разом з якими поринав у спогади про «світлу Австро-угорську імперію».

Вечором 12 грудня 1916 року Франц дійшов до ронсейкського замку трохи раніше ніж іншими вечорами, коли аристократія збиралась тут грати в покер. Врешті-решт він вирішив покинути Сігетґрад, в якому такі люди, як він, з кожним днем почували себе все більш чужими. Головно після того, як Кіндріш та Денкуш заснували ще навесні Національну Румунську Раду, а тиждень тому видали газету, яка намагалася знищити «залишки імперії».

Тут, в замку, він мав зустрітись з адвокатом Карлом Телекі, хотів залишити будинок і все господарство Терезі, ліпше сказати Марті, яка мала піклуватись його сестрою, якій врешті простив усі провини, але зустрічатись із нею не хотів.

Після його від'їзду Марта мала прийняти Терезу до батьківського дому, а далі його вже не цікавила доля жодної з них. Після обіду Франц Пейтер підписав папери, складені адвокатом, і вибачившись, пішов трохи відпочити, бо після опівночі починалась гра в покер, яка обіцяла бути дуже цікавою, бо адвокат Телекі був неперевершеним гравцем в покер.

Але в ту ніч у ронсейкському замку ніхто не грав у карти...

(Далі буде).

* Шустер – швець.

Павло РОМАНЮК

НЕЗАГОЄНІ РАНИ

(Продовження з № 239)

21

«...ой, йой, йой, як припалює, як прилипають руки, як нещадно палить мороз... Як говорив няньо, «угли тріскають!..» Може, це останній нині поїзд... Думаю – вже опівніч.. агі, агі би їм... вчора одне, а нині – інше... Завтра що буде?! Що привезуть! Дідька їм того! Прокляті! Хоч їм вже не довго каламутити світом, все ж пруться... Пер би їх рогатий! Аби їх пер нечистий!.. Коби хтось, аби розумний, якусь бомбу поставив у ладу... Біда, що я не розуміюся на тому. Я б їм показав!.. Але хитрі, не бійся, шляк би їх трафив! Знали кого післати на роботу в цю глушину тилу... Ні рушниці не дали... Добре, що не дали... у всякому разі, тут краще, ніж десь там, куди пішли мої брати... У ямах, на фронті, в окопах... Сидять там, мабуть, як ховрахи...»

Поки що мовчу, а якщо зможу, втечу... Буде, що буде. Одне з двох... Бо ще одна така зима, і вимерзнемо всі, мов горобці на плоті... Коби мене послали за другим транспортом... Чув я, що Цубира – поляк – був там... Хвалиться: «Аж у самому Б. був! Які там магазини з одягом!.. Кажуть, все військо вистачило б переодягнути... Я не вірю... Може, там, у тих магазинах муніція, не одяг... Ми

тут перемерзнемо, а він, хвастун, той Цубира... Може, не був «там», а десь у іншому місці... Е! Вірити йому?.. Але може бути, не знаєш, може і таке бути...»

«Давайте швидше, хлопці, – сказав Семен Р. – збудемося, а опісля відпочинемо трохи...»

«Хочеш, щоб і дух з нас вилетів, – впершись плечем у вагон, простогнав, піднімаючи ящик, Дьорді Чорняк, – ге-ей, го-о-оп! Ще раз!.. Дивись, – сказав Михайлові С., – дивись, оберігай ногу!.. Чи хочеш остатись, як мій старий...»

«Не журися, в мене ноги не такі... Коби ще раз послали в Н. Дізнались би вони, які ноги в Цубири!.. П'ять країн перебігли б, не змучившись!..»

«Ну, ну, не хвалися, бо я тебе бачив, який ти

швидкий був у Бичкові, коли стріляли за...»

«Коли стріляють за тобою – ноги на плечі та тікай, або... Уважно, бо впустиш... Ти!.. Семе', підклади дошку. Так, так... Ще мало... Трохи наліво... 'би вас з комедією!..» – закричав Цубира.

«Не кричи, бо чорт – все чортом, його не наполохаєш, пропав би!.. Підними ще мало, швидше, бо зараз прийде лейтенант, і потім... Забудеш, звідки ти родом», – сказав Дьорді, озирнувшись.

Його молоде жваве тіло напружувалось, загинаючись під важкими ящиками.

Хоч голод і морози мучили його, він не корився їм, вірив, що перемає труднощі, що війна скінчиться, а він повернеться в своє село і разом з Марією заживуть знову... Тому пильнував кожну хвилину, щоб не похибити десь, щоб не наштовхнутись на вістря неолі, бо серцю так хотілось вирватися з того нещасного кола, в яке попало...

Дьорді Чорняк не знав, як виглядає земна куля, не знав границь між країнами, але уявляв собі землю, як щось страшне, величезне, де зло піднялось, розсіялось поміж людьми, де «брат повстав проти брата», – як казав колись вечорами його дід Ілько Ч.

...Вже північ перехилилась в клепсидру передсвітання, лагідно звиваючи під свої крила мерехтливі зірки...

Вагон був розвантажений, люди сховались в холодних пивницях...

Втома полонила перемучені тіла солдатів, і все заснуло, крім сторожів і зірок, що стояли кожне на своїй варті... Зірки – на варті світу, місяця, ночі... А сторожі – зціпенілі, перемерзлі солдати, – на варті тих, що засівали і розсівали зло...

...І зима вже протягнула своє люте жало через грудень, січень, лютий...

Дні проходили страшно. Деякі з товаришів Дьордія Чорняка повимерзали через зиму.

Другі «пішли на той світ» від тифу. Цубира не повернувся з січневого транспорту...

Між солдатами говорилося, що десь на Сході ведуться запеклі бої, що скоро зло зникне, як зникає лихе насіння, коли весною плуг вріже своє гостре лезо в засіяну бур'янами ріллю...

Чутки мінялись, змішувались... Ніхто не знав, у що та кому вірити.

Накази мінялись з дня на день. Охоронний пункт, в якому пробував Дьорді, переселили десь недалеко від станції С. Тут ночами поїзди вже не турбували цокотінням і пронизливим свистом втомлених солдатів...

Морози стали прижмурювати свої пекучі очі...

Находив березень зі своїм м'яким, теплим вітром.

Надія на життя стала оновлюватись, осідалась в душі солдатів, мов горобчик, що, якось перезимувавши, випурхнув з-під стріхи і злетів на найвище дерево, щоб поголубити свою голівку теплим промінням сонця...

«Аж би як не було, все ж таки, весна... Куди не підеш, зелень вповиває очі, – стає легше на душі, хоч... В грудні я думав: мені однаково... до ями... не далеко... Добрий був лікар, боже, дай йому здоров'я. Вилікував... Тепер вже інакше... Хочеться жити», – думав Дьорді, повертаючись пізнього вечора з роботи. Сів у кутку на довгу лавицю, обчистив від глини чоботи, підвівся й поплентався до «ліжка». Ліг, підклавши руки під голову...

«...Ні, не може бути!.. Ні, це я собі таке придумав, що... Звідки кому знати, що фронт повернувся в долину?.. А чи мої вдома? Минулої осені батько писав, що... пропало все... Що зробиш? Аби я знав хоч письма, було б інакше... Будь-коли був бризнув звідси. А так... Ей, ей... Казав учитель Крамар: «Петре, дай хлопців до школи, бачиш, які тяжкі роки. Добре, аби знали хоч ім'я написати, а так... Ні бе, ні ме, ні – кукуріку! Не добре, не добре, слухай мене, що ти говорю!..»

«Косити, у бутин, дров нарубати, – хто буде робити? Га?.. Нікуди!.. Дома хай сидять! Не бійся, не пропадуть без книжки!.. Дивися на мене, Крамаре, де я вчився?.. А в Італії був, у Швеції теж... А прийшов, повернувся... Не пропав. Закон світу знаю і без тих книжок... Практика, практика, Крамаре», – тикав батько

пальцем учителеві в плече...

«Нині інший світ, Петре», – пояснював Крамар.

«Який «інший»?.. Вкрадеш – повісять. Уб'єш – уб'ють... Один проти одного, – брат на брата повстає... один одному очі вибивають!.. Ноги рубають! Чорт би їх забрав!.. О, дивися, – показував батько дерев'яну ногу, – навіщо вона їм?! Погодувалися моєю ногою?! Ні, не погодувалися!.. Нікого не погодували моєю ногою!.. 'ста їм того святого!..»

«Лиши, Петре, не проклинай. Навіщо, для чого пхати ногу в цю розмову?.. Має якийсь...»

«Не має, не має», – втихомирювався батько, брав зі стола налиту чарку і пив, не зводячи очей з учителя.

Крамар залишав батька, бо знав, коли Петя (так кликав батька Крамар) вип'є, то починає скандалити, а до діла з жандарами він не хотів мати.

Десь опівночі ввійшов черговий солдат, щось заговорив по-мадярськи, з чого Дьорді зрозумів дуже мало. Коли той повторив, він зрозумів, що його кличуть на рапорт...

...Виходячи з кімнати свого коменданта, Дьорді не знав, куди ступати, що робити: бігти й збиратися в дорогу, чи відшукати Ілька, свого односельчанина, й оповісти, куди і як...

«А, може, більше не зустрінемося?..» – думав... Пішов збудити Ілька. «Ілька, я йду нічним транспортом... Якщо не повернусь, то передай дома доброго здоров'я...»

Ілько, сонний, підвів голову, щось промимрив, повернувся лицем до стіни і знову поринув у твердий сон...

Дьорді вийшов.

«Як це саме мене вибрали для цього транспорту?.. І куди?.. В Н., чи на гірську базу?..»

Думки надлітали і відлітали, але дійсність скоро відірвала його від чаруючих мрій... Через годину він уже сидів на своєму місці – на своєму посту в досить недбало замаскованому поїзді...

(Далі буде)

ВЕРНИСЬ

Слова Михайла ВОЛОЩУКА

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Allegretto

Voice

1. Дивись нав-круг, ----- твій світ - са - мот - ній, ----- Пус-ти - ня
2. Чо- му ти там, ----- в тій млі спи-ни - лась ----- Де страх по-
схоплю- є йо - го. ----- Хі- ба твій шлях не- по - во - рот- ній? Хі-ба не
гро-жу- є і снам, ----- Де вже лю-бов пе-ре - тво - ри- лась В колю-че
тут тво- є гніз - до? 1-2 А, ----- А, ----- А,
тер-ня, а не в храм.
----- А, ----- А, ----- А, ----- ---3 Вернись,
----вер-нись до вічно - ї свя - ти - ні, Про - зрій, прозрій і зразу огля-
нись, ----- і тут, у рід - ній Не-гос-ти - ні, За прощення грі - хів мо-
лись, ----- І тут, у рід - ній Негос-ти - ні, ----- За прощен - ня грі-
хів мо - лись.

1. Дивись навкруг, твій світ - самотній, 2. Чому ти там, в тій млі спинилась,
Пустиня схоплює його. Де страх погрожує і снам,
Хіба твій шлях неповоротній? Де вже любов перетворилась
Хіба не тут твоє гніздо? В колюче терня, а не в храм.

3. Вернись, вернись до вічної святині,
Прозрій, прозрій і зразу оглянись,
І тут, у рідній Негостині,
За прощення гріхів молись.

Дитячі сторінки

Григорій БОЙКО

Як невдаха виступав

Швидко вігровів

Коли прийшов зі школи внук,
Дідусь щоденник взяв до рук:
– За віщо двійку ти схопив?
– За те, що швидко відповів...
– За те, що швидко? – гримнув дід.
За це ж п'ятірки ставить слід!

– Та що ви, діду, кричите?
Сказав я швидко, та не те...

– От я вчора виступав!
Ви б почули, як співав!
Хоч немає слуху,
Я горлав щодуху:
До-ре-мі-фа-соль-ля-сі!
Голос мій почули всі!
А скінчив – що сталося! –
З місць усі зірвались,
Сцену ледь не рознесли,
А мене вхопили -
Аж на вулицю несли
І вже там... набили!

Анатолій КОСТЕЦЬКИЙ

Дощик

В білу хмарку, ніби в кошик,
цілий день збирався дощик.
Потім вітерець у ліс
дощик в кошику поніс.

Та коли летів над полем –
зачепився за тополю,
перекинув хмарку-кошик
і на поле випав дощик...

Пораділи і зайчата,
і хлоп'ята, і дівчата,
пораділи й добрі люди
урожаєм чудовим буде!

Грицева киця*

Слова і музика Івана ЛІБЕРА

Рухливо. Всі. Приспів

У- кут- ку си- ді- ла ки- ця і ди-
ви- ла- ся на Гри- ця. Гриць у- чив- ся ра- ху ва- ти,
До- да- ва- ти, від- ні- ма- ти.
Один
1. От як бу- ла б ще од- на ки-
А як цю з кут- ка за- бра- ти,
2. Бі- ля лі- су на га- лям- ці
Де- сять мор- квин - це не- ма- ло,
D.C. al Fine
ця, Мав би дві я ки- ці,
Жод- но- ї не- бу- ду ма- ти.
Знай- шли мор- кву сі- рі зай- ці.
Ві сім з'ї- ли, скіль-ки ста- ло?

* Пісня виконується в такому порядку:

1) Приспів. 2) Перший куплет. 3) Приспів. 4) Другий куплет. 5) Приспів.

Дитячі сторінки

Іван ФРАНКО

Абу-Касимові капці

Продовження з № 239

(Казка)

Х. ОСТАТНІЙ УДАР НА АБУ-КАСИМА І ЙОГО ПОЄДНАННЯ З КАПЦЯМИ

Вечоріло, сутеніло...
Чи було яке там діло
В Абу-Касима, чи ні,—
Щось весь день було так нудно,
Думать годі, спати трудно,
Прочуття якісь скрутні...

То походить, то знов ляже,
То щось пише, то знов маже,
То чита святий Коран,
Та слова перед очима
Скачуть, кров у виски грима,
Мов о стіни б'є таран.

Прочувало серце лихо,
Билось і квилито тихо,
Мов голодне немовля,
Та холодний ум старечий
Невиразні тії речі
Душить, цитька, придавля.

Та нараз – всесильний боже!
Що се все значити може?
Крик розлігся, наче грім.
Голосів страшна громада
Репетус: «Зрада! Зрада!
Тут він! Тут! Його се дім!»

Абу-Касим теє чує –
Вже не мислить, не міркує,
Похолов увесь, як труп.
Серце вже йому сказало:
«Знов на тебе лихо впало!»
І вже жде сказаних куп.

А надворі люд лютує,
Ломить двері, репетус:
«Де він? Дайте нам до рук
Сього жида, водокрада!
Розтоптать його, як гада!
Мало смерті! Мало мук!»

Абу-Касим весь здригнувся,
З остовпіння враз прочнувся,
Ледве дишучи, піднявсь.
Сил остатніх добуває,
Проти люду виступає
І отак до них озвався:

«Люди добрі, горожане!
Що се за таке погане
Діло мав я поповнить?»

Та юрба його запекла
Заглушила: «Згинь! До пекла
Йди чортам отак служить!»
І ручища вже тугенькі
Хап його, мов у обценьки,
В'яжуть, крутять, аж хрустять.
Сотня голосів гукає:
«Зараз смерть тебе чекає!
Гріх живцем тебе пустить!»

«Люди добрі,— плаче Касим,—
Я ж безсильний, я ваш в'язень;
Бийте, вішайте мене!
Я вам вирватись не в силі,—
Та скажіть, сусіди милі,
Що зробив я так страшне?»

«Що зробив? Огидну зраду!
Ти хотів весь люд Багдаду
Спрагою на смерть вморить!
Ти заткав нам водопровід,
Ти був бунту й шуму повід!
Признаєш, чи хочеш крить?»

«Признаватись? Боже правий!
Ти мій свідок, ти ласкавий,
Ти невинність не скривдиш!» –
«Що, невинність? – люд скрегоче.—
Він вдавав невинність хоче!
Ось наш доказ! Погляди ж!»

Люд в тій хвилі проступився,
Хлоп у хату протовпився,
Мокрий, ззяблий, ледве ліз;
Оберемком, у охапці
Абу-Касимові капці
Він, постогнуючи, ніс.

Серед хати їх придвигав,
Гепнув, аж весь дім заплигав,
В батька, матір так і гне:
«Бий тебе суха ялиця!
Чи ж не гріх то? Чи годиться
Так морочити мене?»

Пане,— тут гукають люде,—
Що отев ваш мебель буде?
Я не знаю. Та коли
В водопровід ви їх ввергли,
Всьому місту воду сперли,—
Гарний плід ви здобули.

Знайте, наші люди штири
Мало смерті не пожили,
В сперту лазячи діру;
Їм на ліки і всю плату
Ви дасте, коханий тату,
Бо я шкіру з вас зідру.

Знайте далі: щоб ті капці –
Кроть за ногу вашій бабці! –
Із каналу там дістать,
Мусили ми— на сумління! –
Водопроводу склепіння
На три лікті руйнувать!

Що за се вам добру плату
Подиктують з магістрату –
Будьте певні, пане мій!
А тепер іще за працю,
Що приніс вам сюю цяцю,
Заплатіть мені як стій!»

Абу-Касим слів тих слухав,
Наче чемерицю чюхав,
Далі скрикнув: «Божий суд!
Люди! На стіну не лізьте!
Забийте мене, повісьте
Без розмови зараз тут!
Жить обридло! Надокучив
Сам собі я й вас намучив...
Видно, бог мене прокляв.
Най сповниться суд сим часом».
Те сказавши, Абу-Касим
Тяжко-важко заридав.

Втім народ заметушився,
У дві лави розступився,
Ага в хату увійшов,
А за ним грізнії мари:
Поліцейських штири пари
З криком: «В ім'я права! Гов!»

В ім'я права! Всі тут разом!
Хто між вами Абу-Касим?»
Абу-Касим мовить: «Я».—
«Маєш з нами без протесту
Йти до міського арешту –
Воля власті, не моя».

Абу-Касим похилився,—
Вже не плакав, не молився,
Знав, що й тут йому капут.

Дитячі сторінки

Там, у міській буцегарні,
Дні йшли й ночі незугарні,
А він ждав та й ждав на суд.

А тим часом комісарі,
То по штири, то по парі,
В його домі так і шпять:
Урядують, оглядають,
Щось цінують, викладають,
Рикють, порпають, глядять.

Довго порались – та марно,
А вкінці списали гарно,
Що хотілось їм списать;
Абу-Касима з арешту
Привели, аби всю решту
Присуду йому сказать.

«В імені царя і бога!
Щоб був пострах і тривога
На зломислених усіх,
Щоб всі проби зради й бунту
Вирвать з коренем, до шпунту,
Зав'язать, мов кицьку в міх –

З огляду, що Абу-Касим
Вперто, злобно раз за разом
Наш нарушував спокій,
Врешті стримав водопровід,
Тим до розруху дав повід,
Страту касі містовій –

Ми, правителі народу,
За ті збитки, за ту шкоду
Ухвалили у секвестр
Дім підсудного узяти,
Все, що мав, сконфіскувати
І вписати у реєстр.

А що слідства урядові
Дібр движимих в його домі
Ніякіських не знайшли,
Окрім капців колосальних,
Що причиною фатальних
Всіх пригод його були,—

То ми з огляду й надії
На літа його старії
Ухвалили записать
Щоб знав наших ласк ехетрія,
Без заплати такси й штемпля
Капці ті йому віддять.

Присуд сей – то слово боже.
Винуватець вправді може
Жалуватись до царя,
Та се будуть нам докори,
Знак зухвальства й непокори,
А за се не жди добра.

Тож гляди, ти, діду клятий!
Пробуй лиш рекурсувати,
Зараз у тюрму підеш.
А вже там тобі на пробу
Ми такого всиплем бобу,
Що й рішенця не діждеш».

Абу-Касим аж здригнувся,
В три погібелі зігнувся,
Руки к сердцю приложив;
«Ай, панове! Золоті-сьте!
Все приймаю, хоть повісьте,
Бо на все я заслужив.

А отее, що в своїй ласці
Віддали мені ви капці,—
Се глибоко чую я!
О, бо добру я тюрму мав,
В пості й холоді роздумав,
Що за скарб в них маю я.

Бачте, був я зла катряга,
Безсердечний скупиндряга,
Від голодних дер я хліб,
Голих, бідних пер в болото,
Лиш у срібло та у злото
Душу всю свою загріб.

Та аллах благий та бистрий,
Знать, добра доглянув іскри
У душі моїй на дні;
Сими капцями, мов міхом,
Іскри ті роздув з успіхом
У могутній огні.

Все моє добро дочасне,
Все, що я вважав за власне,
В тих огнях, мов трус, спалив,
Щоб хоч на старії літа
Вільно міг я в світ глядіти,
Всіх любив, його хвалив.

Капці, скарбе мій великий!
Вама ж то нога владики
В мою душу увійшла!

Вама бог мене, сліпого,
Вивів з п'їтьми, із грузького
Багновища злоби й зла!»

І до капців своїх бідних
Він припав, немов до рідних,
Їх любовно цілував,—
Далі, шнура розмотавши
І на плечі їх поклавши,
Добре знов їх прив'язав.

«Ось, панове, так віднині
Аж до смертної години
В місті буду я ходить –
Жебраком, та богомільним,
Та від зла й покус всіх вільним,
Буду капці ті носити».

Се сказавши, поклонився
І помалу віддалився.
«Одурів»,— рекли пани.
Серце трохи в них щеміло.
«Ну ж халіф узнасть, в чім діло?» –
З страхом думали вони.

Та успокоїлися живо.
Абу-Касим став правдиво
Щирим, дійсним жебраком.
Вулицями волочився,
Під мечетями молився,
Тричі в Мекку йшов пішком.

Довго він прожив ще в бозі,
Вмер десь голий у берлозі,
З капцями його затим
По-жебрацьки й поховали,
Споминали, величали –
Він турецьким став святим.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ГЕТЬМАНСЬКІ ШТАНИ

(Із циклу «Спогади про побратимів»)

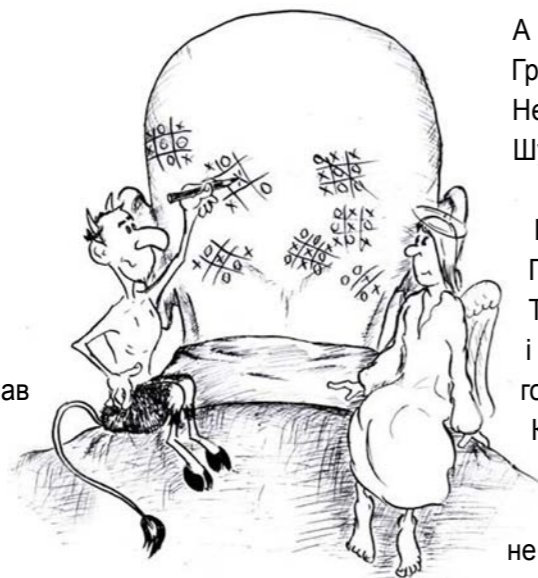
Колись було літо, літо, а тепер зима,
колись були гарні хлопці, а тепер нема...
З української народної пісні

Подія, про яку хочу вам розповісти, трапилась у моїй Верхнянці, але котрого року це було, не питаєте, бо і сам не знаю, так само, як і не пригадую, з якої нагоди ми з «кумом» Дмитром Коренюком вип'ялилися на сцену Верхнянського будинку культури і «терли бріхні», «бо таких брехачу, як оти два, ні в телевізорі не найдеш», – говорили про нас люди, а ми собі підстрибуємо один до іншого, як півники, та імпорвізуємо на місці жартівливі віршики, коломиїочки – такий словесний поєдинок завели, що аж!.. Люди регочуть собі на здоров'їчко, а ми такі сер'йозні, що й не моргнемо, бо, ади, в першій ряді сидить панство, і не будь-яке, а сурівське, бухарестське – сам пан голова Степан Ткачук, а біля нього пан депутат Вікентій Николаїчук, хай їм буде земля пухом! Сміються й вони, але кожен у свій бік, щоб не дай бог не глянути один на іншого, бо бач, як буває часто в політиці, вони посердились.

«Ровенці си похвалили,
Шо у Рівні руно,
А у Рівні не мож сісти,
Бо гусяче гуно.

„Наша Руна така руна,
Шо нема ні ями”.
У Рівні такі дороги,
Як слід за биками», – почав збиткуватися Дмитро з моєї рідненької Рівні.

«Ти говориш, що у Роні
Є криві дороги.

Мабуть, ти багато випив,
Й так вели тя ноги...» – кидаю йому у відповідь під
оплески моїх односельчан.

А далі Дмитро перейшов на політичні теми й
глипає оком, що скажуть наші політики, а вони сидять
собі – Вікентій сухорлявий, худий, мов Стан, а Ткачук
слава богу, аж на двох стільцях сидить, наче Бран.

«Люди нетерпеливі просе й іншу штуку,
Би й за тебе не забути, бра Николаїчуку
Най ти Бог даст в мирі жити разом із Степаном,
У одних гачах ходити так, як Стан із Браном.
А я ще раз завінчую й заспіваю пісні:
Аби штани Степанові дійшли тобі тісні...» – не
обминув гострим словом наших панів Дмитро.
А я, як завжди, не стримався і доливав масла у
вогонь:

«Якого лихого ката?
З якої пошани
Пхаєш пана депутата
У гетьманські штани?»

А що йому там робити?
Гратися в піджмурки?
Не дай Бог, побачить яйця,
Шукатиме й курки!..»

Господи, скільки то було сміху!..
Після нашого виступу Степан
Ткачук покликав мене до себе
і подав конверт з «авторським
гонораром за вдалі строфи». Коли я відкрив конверт, то не
міг повірити своїм очам:
такого великого гонорару я
не отримав навіть за першу мою
надруковану збірку поезій.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Ірина МОЙСЕЙ

ЧАРІВНІ ГРИБИ

(Гумореска)

«Господоньку милий, прости мене грішну, прости!..
– шепотіла крізь сльози Марія навколішках перед іконою.
– Знаю, що гріх мій непростимий, смертний гріх. Але
змилуйся, благаю!..» – і гепнула чолом до підлоги, на мить
завмерла, прислухалась. Із сусідньої кімнати долинали
рівномірне хропіння. «Ще живий, – подумала, підняла лице
до ікони і продовжила: – Змилуйся, Господи, наді мною, бо
не могла більше терпіти. Казала мені мати не йти за Василя,
а я не послухала. Ой, не послухала матінку мою люблю-у-у,
та й заплатила слізьми гіркими-и-и. Звідки могла я знати,
що горілка та клята так змінить мого Василя та такого
доброго, такого лагідного в лютого звіра перекине. Вже
й діти повиростали, по своїх гніздах порозліталися,
а він, старий, все не заспокоїться, не минає
неділі чи свята, щоб не прийшов п'яний, та
ще й руку на мене піднімає, чортяка
старий... Ой прости, Господи, що
перед ликом Твоїм нечистого спо-
минаю. Змилуйся, Боженьку, бо
тяжкий гріх на душу взяла. Не ма-
ла права я сама Василя карати,
тільки Ти, могутній і справедливий,
можеш карати і милувати. Ой, що ж я
наробила-а-а!..».

Знову впала ниць і затихла на мить. У сусідній
кімнаті хропіння не стихло, і Марія продовжила: «Ой,
прости мене, Боженьку, бо то нечистий мене поплутав.
Ой не треба було мені дивитися того телевізора, бо казав
наш отець в церкві, що не від Бога той телевізор, і правду
казав, а я не послухала, Господи, і дивилася, а там про оті
кляті гриби розказували та й казали, скільки люду через них
загинуло. То саме тоді нечистий і вклав мені в голову ту
думку грішну... Ой, Боженьку, і отця нашого не послухала,
і Твоїх заповідей, от нечистий і припильнував, та й наче,
щоб ще вірніше до гріха мене підштовхнути, зробив так,
що Василь наче здурів, ледь не щодня додому п'яний
приходить, а в хаті – і сварка, і бійка... Та й не стерпіла я,
гріх на душу взяла, тяжкий гріх. Як збирала ті гриби – руки
тремтіли. А по дорозі додому кілька раз хотіла викинути їх,
та згадувала Василя, як реве, п'яний, як замахається на
мене. І не викинула... Прийшла, а тут дідько й сусідку Мотрю
підіслав, а вона прикидається, що співчуває, і каже: «Знову,

Маріє, твій у корчмі гуляє. Аж під магазином чути, як співає.
Мабуть, і вдома концерт будеш мати...» – ніби журливо
хитає головою, а очі сміються, бачу, що сміються... Вона
ж бо ще дівкою за Василем гинула, а він мене посватав, от
тепер і зловтішається, що не їй «щастя» дісталось... Ой,
Господи, що це я? Не про те тепер думаю... Про свою душу
треба мені думати. Прости мені, Боженьку, прости!..» – і
знову впала ниць.

Навіть не помітила, що надворі вже світало, в курнику
приглушено закукуриків півень, у стайні сумно мукнула
корова, сонно гавкнув пес. «Боженьку, і вони, твої створіння
безмовні, відчують, що господар їх покидає. Що ж я
наробила, Господи?..» – і аж похоліла – зрозуміла, що в
сусідній кімнаті тихо, більше не чути хропіння. «Все, ось і
все... Що ж тепер робити?» – хотіла підвестися, але коліна,
наче коріння в підлогу пистили. Лиш різко озирнулася на
скрип дверей.

...В дверях стояв Василь, скуйовджений, небритий,
наче весь зіжмаканий і... спантеличений.

– Що, Маріє? Що трапилось?..

«Живий? Чи, може?..» – перелякано ви-
тріщилася на чоловіка.

– А ти чого так рано встала, збираєшся
кудись? Чуєш, а що то за гриби ти вчора
зготувала? Такі добрі, а сьогодні – ні
похмілля, ні голова не болить?..

«Живий!» – хотіла підвестися, але
заплуталася у спідниці, і так, навко-
лішках, підповзла до чоловіка, обхопила
його за ноги і розридалася:

– Живий!..

– Ти здуріла, жінко?.. – тепер уже Василь перелякано
витріщився на дружину.

«Уб'є, уб'є мене, як дізнається, що хотіла його отруїти.
Але й сили не маю терпіти, мушу покаятися...», – і, ковтаючи
сльози і схлипуючи, почала сповідь...

В селі довго дивувалися: що з Василем трапилось? До
корчми – ні ногою, п'яним ніхто не бачив, на гостинах чарку
ані до рук не бере. Пробувала Мотря у Марії випитати. Та
Марія не зізналася. Лиш коротко відповіла: «А що такого
сталось? Вирішив чоловік покинути пиятику – і покинув». Мотря
буцімто радіє за сусідку, уста усміхаються, а в очах
– чи то злість, чи то заздрість.

Василь теж нікому не хвалився пригодою. Та й чим тут
хвалитися? Що жінку довів до такого? Дякувати Богу, що на
цей раз охоронив. А вдруге, хтозна... Краще більше її не
провокувати...

*«Заплівши маки у свої косиці,
Удалині колосяться жита...»*

Володимир ГДАЛЬ